

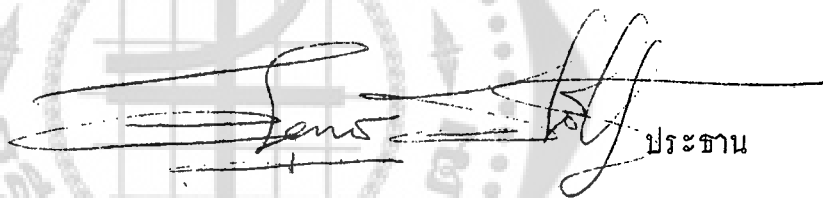
การศึกษา เปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชาและต่างชั้นที่มีต่อพระพุทธศาสนา

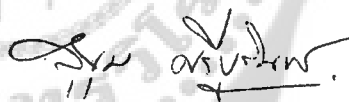

เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สิงหาคม 2515

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้

 ประธาน

 กรรมการ

สิงหาคม 2515

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากผู้เขียนได้รับคำแนะนำและได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.วีรยุทธ วิเชียรโชติ และอาจารย์สุชุม ศรีบุญรินทร์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอมนัสการพระคุณเจ้า พระศรีวิสุทธิโมลี รองเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์นันทนา เพื่อก่อนของแห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง ขอขอบพระคุณอาจารย์ชัยโชค จุลศิริวงศ์ แห่งคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย อาจารย์พิพัฒน์ มุนนาค แห่งคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย และคณาจารย์ในวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ขอขอบคุณบรรดานิสิตทั้ง 3 คณะวิชาดังกล่าว ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณ คุณฉวีเวศน์ ธรรมรักษ์ แห่งสำนักงานทดสอบวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ที่กรุณาช่วยพิมพ์งานวิจัยนี้ให้สำเร็จด้วยดี

งานวิจัยฉบับนี้จะไคล่ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ถ้าผู้เขียนไม่ได้รับคำอธิบายอย่างแจ่มแจ้งจากท่านอาจารย์ปัญญานันทะ แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ผู้เขียนขอมนัสการพระคุณเจ้าเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

วันทนีย์ วิชัยคำ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ ✓	1
	✓ ภูมิหลัง	1
	✓ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
	✓ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	✓ คำนิยามปฏิบัติการของศัพท์เฉพาะ	7
๒	๒.๑ เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	8
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	16
	สมมติฐานที่เป็นกลาง	17
	✓ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	18
2	วิธีดำเนินการ	19
	✓ กลุ่มตัวอย่าง	19
	✓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	19
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	24
3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
	สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	28
	ผลจากการใช้แบบทดสอบ	29
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
4	สรุปย่อผลการศึกษาค้นคว้า	55
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	55
	กลุ่มตัวอย่าง	55
	✓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	55
	✓ การวิเคราะห์ข้อมูล	56

บทที่

หน้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 56

5 อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ 59

 อภิปรายผล 59

 สรุปผล 64

 ข้อเสนอแนะ 65

บรรณานุกรม 66

ภาคผนวก 70

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 กลุ่มตัวอย่างแยกตามคณะที่เรียน ชั้นเรียนและเพศ	19
2 คำอำนาจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 1 ความคิดเห็น ที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป	30
3 คำอำนาจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 2 ความคิดเห็น ที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา	31
4 คำอำนาจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 3 การปฏิบัติตน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน	31
5 ค่า P_H , P_L , P , r และ Δ ที่ได้จากการวิเคราะห์ แบบทดสอบตอน 4 ชุด 2	32
6 คำอำนาจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 5 ความเชื่อ อันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา	33
7 คำอำนาจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 6 ความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม	34
8 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอน	35
9 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับแยกตามคณะวิชา	36
10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติที่มีต่อ พระพุทธศาสนาของนิสิต จากแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยแยกตาม คณะวิชา	37
11 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับของนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะวิชา	38

ตาราง	หน้า
12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติของ นิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะวิชา ที่มีต่อพระพุทธศาสนา	39
13 คำสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับของนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 คณะวิชา	39
14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติของ นิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 คณะวิชา ที่มีต่อพระพุทธศาสนา	40
15 การทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา เป็นรายคู่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้ง 3 คณะวิชา	41
16 คำสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทัศนคติ โดยแยกตามชั้นเรียน	43
17 คำสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทัศนคติของแบบสอบถาม โดยแยกตามเพศ	44
18 คำสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทัศนคติของแบบสอบถาม โดยแยกเป็นผู้ที่เคยบวช และไม่เคยบวช	46
19 คำสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามแบ่งตามระดับอายุ	47
20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติ ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตจากแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยแบ่งตามอายุ	47
21 คำสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามแบ่งตามทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม	49
22 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติ ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยแยกตามทัศนคติที่มี ต่อชีวิตสังคม	49

ตาราง	หน้า
23 การทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา เป็นรายกลุ่ม ระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกัน.....	50
24 คาสติศึกษาพื้นฐานของแบบสอบถามแบ่งตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	51
25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติ ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	52
26 คาสติศึกษาพื้นฐานและผลการทดสอบความแตกต่างทัศนคติ ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ และนิสิต.....	54

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาจำแนกตาม คณะวิชา.....	38
2	คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์.....	42
3	คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยจำแนกตามระดับอายุ.....	48
4	คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยจำแนกตามทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม.....	51
5	คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในระบอบที่ประเทศชาติกำลังมุ่งพัฒนาในค่านิยมธรรมอยู่ ความเจริญในค่านิยม จิตใจย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมองข้ามไปเสียมิได้ เพราะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาในประการอื่น ๆ ประธานาธิบดี ริชาร์ด มิลเฮาส์ นิกสัน ประธานาธิบดีคนที่ 37 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันที่ปฏิญาณตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2512 มีข้อความที่น่าสนใจตอนหนึ่งว่า "เราพบว่าตัวเราเองมีความมั่งคั่งในค่านิยม แต่ขาดศกนบกพร่องในค่านิยมจิตใจ เราไปถึงดวงจันทร์ได้สมปรารถนา แต่ในโลกนี้เราต้องรบราฆ่าฟันกันเพราะความเห็นที่แตกต่างกัน" และอีกตอนหนึ่งว่า "วิกฤติการณ์ทางค่านิยมจิตใจนี้เราจะต้องแก้ไขด้วยจิตใจเช่นเดียวกัน" (ชโล, 2512 : 7) * จากการประชุมใหญ่ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกครั้งที่ 9 ณ กัวดาลูเปร์ ประเทศมาเลเซีย มีข้อความที่กล่าวถึงจิตใจของมนุษย์ในปัจจุบัน จากสมณสาส์นของกาโลลามะ ประมุขแห่งซีเบต กล่าวไว้ว่า "สิ่งที่เป็นต้นเหตุของความทุกข์ยากคับแค้นเหล่านี้ เกิดจากจิตใจอันบุคคลไม่สามารถจะควบคุมไว้ให้อยู่ในระเบียบวินัยได้นั่นเอง กิเลส คือ ราคะ โทสะ และโมหะ อันนอนเนื่องอยู่ในจิตใจทั้งหลายที่ยังมิได้รับการฝึกฝนนี้เอง เป็นตัวการที่ทำให้เกิดความทุกข์ยากต่าง ๆ ดังกล่าวขึ้น" สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงมีพระราชเสาวนีย์เกี่ยวกับจิตใจดังนี้ "...ความเจริญทางวัตถุเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากสำหรับชีวิต ความเจริญทางค่านิยมจิตใจสำคัญและจำเป็นไม่น้อยกว่าความเจริญทางค่านิยมวัตถุเลย.... นาเสียกายเหลือเกินที่ทุกวันนี้ความเจริญทางวัตถุก้าวล้ำหน้าเกินกว่าความเจริญทางค่านิยมจิตใจไปไกลนัก เป็นเหตุทำให้ทุกคนทุกวันนี้มีความเร่งร้อนกระวนกระวายใจ เกิดความเคียดแค้นระส่ำระสายทั่วไปทุกมุมโลก เพราะมนุษย์ส่วนมากสมัยนี้บูชาหลงใหลความเจริญในทางวัตถุมากเกินไป

ไม่สนใจในสิ่งที่เป็นความสุขทางนามธรรม มัวติดอยู่กับวัตถุซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าบันทึล
ความมั่งมี ความสะกดสาบย จึงมุ่งแต่จะแสวงหาและสะสมวัตถุเพื่อประกอบและเพิ่มพูน
ความนาสุกของแต่ละคน พวกกันทอดทิ้งหลงลืมความเจริญทางก้านจิตใจ...." (สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ, 2511 : 4 - 5)

(ในขณะนี้ต่างก็ไ้หาข้อมูลเพื่อใช้เป็นหลักฐานสำหรับวิเคราะห์และพิสูจน์พฤติกรรม
ของมนุษย์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ของแต่ละสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คนกับสังคม วัฒนธรรม
ชนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และเรื่องที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งก็คือศาสนาและระบบ
ความเชื่อของคนในแต่ละสังคมที่ในขณะนี้ถ้อยกันว่า เป็นสมมติฐานอันสำคัญซึ่งจำเป็นจะต้อง
ศึกษา หากจะต้องศึกษาระบบการบริหารของประเทศหรือสังคมใด

* ศาสนาเป็น เรื่องของความสัมพันธ์ของสมาชิกแห่งชุมชนที่มีต่ออำนาจอย่างหนึ่ง
ซึ่งมีความคั่งงามเป็นหลักป้องกันกฎเกณฑ์และความเป็นระเบียบทางศีลธรรมของชุมชน
ศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ของสังคมในชั้นอุดมการณ์ที่จะสะท้อนให้เห็นทุกลักษณะของสังคม
และเกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ นักสังคมวิทยาจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ศาสนามีผล
ต่อระบบของสังคม วัฒนธรรม และบุคลิกภาพอยู่อย่างไร เป็นเพราะเหตุใดเราจึงมี
ความเชื่อในสิ่งนั้น และความเชื่อเหล่านั้นมีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างไร ศาสนาเป็น
ปัจจัยสำคัญที่ให้ความสนับสนุนทางอารมณ์ต่อประมวลศีลธรรม เช่น ผลในทางการประพฤติ
ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องบุญและบาปที่จะได้รับในชาติหน้า เป็นต้น คุณค่าทาง
ศีลธรรมหรือจริยธรรมที่ได้รับการเสริมสร้างจากสิ่งที่ย่อมไม่เห็นยอมให้เกิดบทบัญญัติ
อันศักดิ์สิทธิ์แก่มนุษย์ขึ้น ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจะแยก
ออกจากกันได้ ศาสนาจึงเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ

* ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งช่วยผ่อนคลาหรือบรรเทาความรุนแรงจากการขัดแย้ง
และมีส่วนช่วยปรับความเครียดทางจิตใจ ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับข้อตกลง
ทางการปกครองและการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ ในก้านความเชื่อ ศาสนาเป็นสิ่งที่เหมือน
อำนาจภายนอกอันลึกลับของบุคคลที่อาจดลบันดาลหรือระงับความผิดหวังความปวร้าย และความ
เจ็บปวดในการดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีหน้าที่ในการบำรุงขวัญของบุคคล ในแง่ของ

สัญลักษณ์ ศาสนาช่วยให้เกิดความรู้สึกแห่งการเป็นพวกเดียวกัน จึงส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สรุปแล้วคุณค่าของศาสนาที่มีต่อสังคมก็คือ เป็นเสมือนสายใยที่เชื่อมโยง คนเรากับสังคมเข้าด้วยกัน เป็นสถาบันที่ให้คำแนะนำ ให้อภัยโทษ ให้การบังคับควบคุมตนเอง ช่วยผ่อนคลายความรุนแรงหรือคลายความเครียดทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์บางอย่างได้ เป็นสิ่งที่ให้ความหวัง ให้ความเชื่อมั่น และการบำรุงขวัญของมนุษย์ ✓

✕ ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ เรายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มาเกือบพันปีแล้ว คนไทยเคยเป็นผู้ที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานบ้านเมืองก็มีความสงบสุข แต่ในปัจจุบันนี้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์โศกาวเข้ามามีบทบาทอันสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง แต่พร้อม ๆ กันนี้วิทยาศาสตร์ก็นำความยุ่งยากมาสู่สังคมไทยด้วย คนไทยเราได้รับการศึกษามากขึ้นซึ่งสอนให้นิยมเหตุผล และก็มีเป็นจำนวนมากที่หันไปบูชาวิทยาศาสตร์เป็นพระเจ้า เพราะคิดว่าวิทยาศาสตร์จะบันทึกละทุกสิ่งทุกอย่างให้ได้ ทำให้คนเป็นจำนวนมากเห็นคุณค่าของศาสนาน้อยลง คนที่ไม่นับถือศาสนาได้ทวีจำนวนมากขึ้น ตามลำดับ และไม่คิดว่าพุทธศาสนาก็สอนให้คนมีเหตุผลเช่นกัน ✕ ซึ่งทั้งนี้เพราะเรามีโอกาสศึกษาพระพุทธศาสนาโดยละเอียดกันเอง (ชโล, 2512 : 9) ใครผู้ใดมีศาสนาอยู่ในจิตใจหรือไม่ ✕ การมีศาสนาหรือไม่ต่างกันไม่ได้ควยคักหรือสิ่งภายนอก ต้องวัดกันด้วยจิตใจของแต่ละบุคคล และวัดได้จากการประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคล เพราะการนับถือศาสนาหรือธรรมะ เราหมายถึงการกระทำลงไปจริง ๆ ตามที่ได้เรียนรู้ ไม่ใช่รู้ว่าคำราสอนว่าอย่างไรเท่านั้น (พุทธทาส ภิกขุ, 2508)

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่ไม่น้อย ดังที่ศาสตราจารย์เกก ชัยนาม กล่าวไว้ว่า "ตามประวัติศาสตร์การปกครองของเราระหว่าง 700 ปีมานี้ พระพุทธศาสนาได้มีอำนาจอยู่อย่างใหญ่หลวงเหนือความประพฤติจิตใจของประชาชนชาวไทย นับแต่องค์ประมุขของประเทศลงมา เป็นผลเห็นการปกครองของบ้านเมืองของเราเป็นอันมาก (เกก, 2499 : 14) และพลตรีวิทย์ นิมนวล ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคายก็กล่าวดังนี้ "ศาสนามีส่วนพัวพันกับการปกครองอย่างไร

ในประวัติศาสตร์ทางการปกครองนั้นอันเกี่ยวกับศาสนาเป็นการแยกกันไม่ออก เรื่องการศาสนาเป็นส่วนซึ่งได้กำเนิดขึ้นพร้อมกันกับการปกครอง แต่ว่าสังคมสมัยนั้นเป็นสังคมที่เล็กมาก ศาสนาที่เข้าไปพัวพันในยุคนั้นจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมเนียมและลัทธิความเชื่อต่าง ๆ

....ศาสนาเป็นเรื่องที่จะทำให้คนหรือสังคมนั้นรวมกันอยู่อย่างสันติ ศาสนาเป็นส่วนประกอบในการที่จะพัฒนาประเทศ" (วิทย์, 2514 : 7)

พระพุทธศาสนากับการศึกษาเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกมาแต่กันแล้ว ก่อน พ.ศ. 2475 วัดเป็นจำนวนมากทั่วประเทศไทยมีโรงเรียนประถมและมัธยมเป็นส่วนหนึ่งของวัด พระมีส่วนในการสอนและการบริหารด้วย ชุมชนชนได้รับประโยชน์มากทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เด็ก ๆ ใฝ่ใถ่ใกล้ชิดกับวัด ได้รับการอบรมคุณเลทางศีลธรรมจรรยาควบกันไปกับทางวิชาการ ระบบการศึกษาทำนองนี้หลังจากการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ไม่สู้จะได้รับการทำนุบำรุงเท่าใดนัก ในปัจจุบันนี้มีเหตุผลหลายประการที่ควรพิจารณาถึงบทบาทของวัดในการศึกษาของเยาวชนอีกครั้งหนึ่ง (ระวี, 2510 : 29) เนื่องจากว่าเกียวนี่เมืองไทยเราเป็นชาวพุทธกันเพียงแต่ชื่อ ชาวพุทธโดยปฏิบัติแท้จริงนั้นยังมีอยู่น้อย ท่านพระปัญญานันทมุนี ไก่กล่าวไว้ว่า "ในสมัยนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขอเตือนพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกันศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ความจริงคนไทยเราในเมืองไทยนี้ทุกคนโดยเฉลี่ย ยังอ่านหนังสือกันน้อย หนังสือทางศาสนา มีออกอยู่หลายฉบับลงไปสู่สติคนอ่านแล้วยังไม่ขึ้นใจ เพราะคนอ่านทั้งหมดนั้น ยังมีไม่ถึงหมื่นคน คนไทยนับถือพุทธศาสนาไม่น้อยกว่า 25 ล้านคน ทำไมชาวบ้านจึงยังอ่านหนังสือธรรมะกันน้อย" (พระปัญญานันทมุนี, 2507 : 58)

การที่จะส่งเสริมให้คนสนใจในพระพุทธศาสนามากขึ้น อาจทำได้โดยจัดให้พระพุทธศาสนาเป็นวิชาหนึ่งที่ควรเล่าเรียนในมหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ ระวี ภาวิไล ไก่กล่าวไว้ว่า "พระพุทธศาสนาควรจะต้องเป็นวิชาหนึ่งที่เล่าเรียนกันในมหาวิทยาลัย ถ้าเราประสงค์จะสนับสนุนความสนใจในพระพุทธศาสนา เราจำเป็นจะต้องให้คนคิดเรื่องนี้นักมากขึ้น / ความรู้สึกของปัญญาชนในปัจจุบันต่อพระพุทธศาสนานั้นน่าสนใจอยู่ไม่ใช่น้อย คือเขาไม่เถียงเลยว่าเป็นความจริงที่ไม่ตาย แต่เขาก็ทิ้งไว้แค่นั้นเอง ไม่คิดใคร่จะพิจารณาต่อไปอีก เขาเผชิญปัญหาชีวิตประจำวันด้วยสามัญสำนึก โดยไม่คำนึงถึงศาสนาของเขา

เท่าใดนัก แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อศาสนาอื่นหรือลัทธิอื่นอ้างว่าเป็นหนทาง ๆ เดียวสำหรับการดำเนินชีวิต เขาก็จะไม่ยอมรับเลย ขณะนี้อาจจะถึงเวลาแล้วก็ได้ที่เขาจะต้องพิจารณาศึกษามรดกวัฒนธรรมของเขาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และนำไปใช้กับชีวิตและสังคม"

การเรียนพระพุทธศาสนาในชั้นมหาวิทยาลัยนี้จะไคล่คลี่มากเพราะนักศึกษาเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถและมันสมองดี เมื่อศึกษาก็รู้จักค้นคว้าหาเหตุผล นำมาเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ ทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาแตกฉานและแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ไม่เหมือนเด็ก ๆ ในชั้นประถมหรือมัธยม เพราะเด็กในชั้นนี้เรียนเพื่อสอบเอาคะแนนเท่านั้น ไม่ค่อยมีการคิดค้นหาเหตุผล อาศัยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ ออกจากโรงเรียนไปแล้วก็ลืม เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจในคำสอนอย่างลึกซึ้ง ปลดปล่อยให้แก่เด็ก ๆ เรียนกันซึ่งโดยมากอาศัยแต่การท่องจำ ควรจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยได้เรียนพระพุทธศาสนาด้วย (สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, 2505 : 25)

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า จำเริญแต่สมเด็จพระบรมศาสดาประกาศสังฆกรรมเป็นต้นมา พุทธศาสนาย่อมมีบทบาทต่อสังคมเสมอมา อาจจะ เป็นสังคมอินเดียสมัยโบราณ สังคมลังกา พม่า ไทย ฯลฯ ในระยะต่อ ๆ มาก็ตาม พุทธศาสนาจะมีบทบาทมากขึ้นเพียงไหน มิได้ขึ้นอยู่กับจำนวนของบุคคลที่เรียกตัวเองว่าพุทธศาสนิกชน มิได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าสังคมนั้นหรือประเทศนั้น ชนานามตัวเองว่าเป็นประเทศพุทธศาสนาหรือว่าเป็นสังคมพุทธ ทั้งนี้ก็เพราะพุทธศาสนาย่อมไม่มีบทบาทโดยตรงต่อสังคม ไม่มีอิทธิพลเข้าไปกุ่มบังเหียนทางรัฐประศาสน์ อย่างที่พวกพราหมณ์ พวกราชหลวงเคยกระทำมาในอดีต พระพุทธศาสนาไม่มีบทบาทต่าง ๆ ในทางตรงเช่นนี้ แต่ก็มีบทบาทต่อสังคมในทางอ้อม พระภิกษุสามเณร ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกา ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่ง ๆ ในสังคม ล้วนมีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลต่อสังคมในหลาย ๆ ทาง ทั้งด้านวัตถุ วัฒนธรรม และจิตใจ แต่ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือ พุทธศาสนามีบทบาทอันสำคัญต่อปัจเจกชนแต่ละคนในสังคม ไม่ว่าสังคมนั้นจะเรียกตนเองว่าสังคมพุทธหรือไม่ก็ตาม บทบาทเช่นนี้มีอิทธิพลในทางน้อมนำใจบุคคลให้เห็นขอบคิดขอบ เกรงหาขอบ และทำการงานขอบ ช่วยเหลือจิตใจของแต่ละคนสูงส่งขึ้น เพื่อขจัดความเห็นแก่ตัวให้น้อยลง บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมให้มากขึ้น จนในขั้นสุดท้ายจะเลิกความยึดมั่นถือมั่นมั่นในตัวเอง ถ้าใครเข้าใจถึงขั้นนี้แล้วเป็นขั้นสุดท้ายของพระพุทธศาสนา

✓ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาวานิสิตที่เรียนต่างคณะวิชา กัน คือ คณะวิชาการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
2. เพื่อศึกษาวานิสิตปีที่ 1 และปีที่ 4 มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
3. เพื่อศึกษาวานิสิตชาย และ นิสิตหญิง มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
4. เพื่อศึกษาวานิสิตที่เคยบวชแล้วและยังไม่เคยบวช มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
5. เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีระดับอายุต่างกันนั้น มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
6. เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกันนั้น จะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด
7. เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันนั้น จะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา แตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด

✓ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร นิสิตคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ระบุปีการศึกษา 2514 จำนวน 300 คน
2. ตัวแปรต่าง ๆ ที่จะศึกษา
 - ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่
 - คณะวิชาที่ศึกษา
 - ชั้นเรียน

- เพศ
- การบวช
- อายุ
- ทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม
- สิ่งแวดล้อมโดยใช้ฐานะเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ แบบสอบถาม
ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน
- ตอนที่ 4 ความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

คำนิยามปฏิบัติการของศัพท์เฉพาะ

1. ทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม หมายถึงความตั้งใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด หลังจากจบการศึกษาแล้ว เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึงความรู้สึกรู้สึกที่พวกเราจำเป็นต้องมีศาสนาเมื่ออยู่ในสังคม เพื่อสนองความต้องการทางจิตใจ
3. ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา หมายถึงความศรัทธาที่มีต่อกิจการของวัดและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา
4. การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกอันเป็นการตอบสนองความต้องการของพระพุทธศาสนา

5. ความรู้ความหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หมายถึงการรับรู้ที่มีความหมายเกี่ยวกับหลักธรรม อันเป็นความรู้เบื้องต้นที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรรู้

6. ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา หมายถึงพฤติกรรมภายในของบุคคล ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอกของบุคคลนั้น

7. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม หมายถึงความรู้สึเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักศีลธรรม

8. ฐานะเศรษฐกิจ หมายถึงสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันของครอบครัวของ ผู้ปกครอง รวมทั้งอาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของนักศึกษา เป็นรายได้เงินจากผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์สำหรับชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ใน พ.ศ. 2501 ภิญโญ ศรีหงส์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ทัศนคติและความสนใจของนักเรียนต่อพุทธศาสนา" โดยผู้วิจัยเชื่อว่า การขาดความสนใจและมีทัศนคติไม่ดีต่อพุทธศาสนาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเยาวชน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 1,050 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนคร เพื่อทราบความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทัศนคติความสนใจต่อการปฏิบัติธรรมะ คอประเพณีทางศาสนา และต่อพระสงฆ์ ผลของการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเห็นความจำเป็นในการศึกษาศาสนาและศีลธรรมมีจำนวน 99 % พวกที่ไม่ชอบเรียนมีจำนวนถึง 99 % อ้างว่าคะแนนน้อย มีอีกกลุ่มหนึ่งไม่ชอบความประเพณีของพระสงฆ์ร้อยละ 88.9 ให้เหตุผลว่า พระรัตนตรัยทำให้คนเป็นคนดี คือห้า! เป็นธรรมะที่นักเรียนรู้จักมากที่สุด นอกจากนั้นนักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า ควรจะฟังเทศน์และทำบุญ

พ.ศ. 2503 ภิญโญ บัวทอง ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนต่อพุทธศาสนาในชั้นเตรียมอุดมศึกษา" โดยใช้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 629 คน เป็นนักเรียนชายและหญิงในชั้นเตรียมอุดมศึกษา ในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี รวม 5 แห่ง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ นักเรียนส่วนมากมีความเห็นว่า การเรียนพุทธศาสนาในโรงเรียน

เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการอบรมให้นักเรียนเป็นคนมีศีลธรรม เพื่อค้ำรงพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย นักเรียนยังเป็นเด็กอยู่ ดังนั้นการสอนพุทธศาสนาให้กับนักเรียนจึงง่ายกว่าที่จะสอนเมื่ออายุมากแล้ว เพราะทวงบ้านไม่มีเวลาพอที่จะสั่งสอน และเพื่อที่จะได้ไม่หลงเชื่อผู้มาชักจูงให้หันไปนับถือศาสนาอื่น

พ.ศ. 2503 ราศี ทองสวัสดิ์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การอบรมศีลธรรมและพุทธศาสนาในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในทัศนคติของครู" ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างประชากร โดยสำรวจเฉพาะโรงเรียนชั้นนำทั้งชายและหญิง ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ 8 ท่าน และครูผู้สอนวิชาศีลธรรมและพุทธศาสนาในชั้นมัธยมศึกษา 1, 2 และ 3 รวม 15 ท่าน เพื่อต้องการทราบทัศนคติของอาจารย์ใหญ่ และครูสอนศีลธรรม ผลปรากฏว่าการอบรมศีลธรรมและพุทธศาสนา ควรเริ่มการอบรมในเด็กขณะที่เด็กเข้าเรียนในชั้นเล็ก เพราะอยู่ในโรงเรียนเป็นเวลานาน โรงเรียนควรมีวิธีอบรมที่ดี เหมาะแก่เด็ก และควรจะได้มีวิธีอบรมและสั่งสอนที่จะทำให้เด็กประพฤติตามได้

พ.ศ. 2503 สุมาลี สุทธิปริศา ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การอบรมพระพุทธศาสนาและศีลธรรมทางบ้าน" ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 834 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 4 แห่ง ในจังหวัดพระนครและสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนด้วย ผู้วิจัยเชื่อว่าทางบ้านได้เอาใจใส่อบรมสั่งสอนเด็กในปกครองให้เข้าถึงพระพุทธศาสนาอยู่เสมอและให้เด็กยึดคติธรรมต่าง ๆ ร้อยละ 80 สำหรับในค่านั้ทัศนคติความสนใจในพระพุทธศาสนาและศีลธรรม เห็นว่าผู้ปกครองควรปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี และสนใจในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน

พ.ศ. 2504 สุชา ธรรมมิตร ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การอบรมพุทธศาสนาและศีลธรรมทางบ้าน" ผู้วิจัยได้เลือกประชากรโดยออกแบบสอบถามไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 1,040 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 5 แห่งในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี และสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้ตอบแบบสอบถามจำนวนผู้ปกครอง 100 คน ผลของการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ ที่ทางบ้านสอนให้นักเรียน

X

ยึกถือนั้นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือความกตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณ ทำดีได้ก็ ทำชั่วได้ชั่ว มีความพยายามอยู่ที่ไหนมีความสำเร็จอยู่ที่นั้น ให้มีใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้ยึกถือนี้อีกให้ ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจที่บ้าน นักเรียนตอบว่า ทำบุญตักบาตรมีจำนวนสูงสุด ผลของการสัมภาษณ์ผู้ปกครองปรากฏว่า ผู้ปกครองส่วนมาก ให้มีความพยายามอดทน วิริยะ ขยันหมั่นเพียร รอดลงมาให้ถือนี้อีก ให้มีความ ซื่อสัตย์สุจริต ให้มีใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กเมื่อเด็กทำผิดนั้น พอสรุปได้ว่า ถ้าทำผิด เกี่ยวกับการเที่ยวเตร่ผิกเวลาที่ใช้วิธีตักเตือน สั่งสอนว่ากล่าว คุ้ย และคาดโทษ และลงโทษด้วยการเขียนตี ถ้าทำผิดเกี่ยวกับการแสดงกิริยาวาจาไม่สุภาพหรือพูดปด ผู้ปกครองใช้วิธีลงโทษให้เจ็บกายมากที่สุด

พ.ศ. 2505 สุภัทรา สุภัทรนันท์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ทัศนคติและ ความสนใจของนักศึกษาที่มีต่อพุทธศาสนา" ประชากรคือ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแพทยศาสตร์ จำนวน 1,177 คน ผลที่ได้คือ นิสิตส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อศาสนา มีความเข้าใจถูกต้องต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และยึดมั่นในพระรัตนตรัย มีความเห็นว่าผลของการยึดธรรมะนี้จะทำให้มีความชั่วน้อยลง นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติศาสนกิจถึงแม้ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจไม่ได้ก็ตาม และมีความเห็นว่า ผู้ที่มีชีวิตสมณูปถัมภ์เชื่อในศาสนาและไปวัดบ้าง

พ.ศ. 2506 นพพร อุดลยพันธ์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความสนใจและ ทัศนคติของเยาวชนต่อพุทธศาสนา" ความมุ่งหมายในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เพื่อจะ ศึกษาว่าเยาวชนในระดับชั้นมัธยมปลายมีความสนใจและมีทัศนคติต่อพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง และมีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมะในทางพุทธศาสนาแค่ไหน เพียงไร ได้ใช้หลักธรรมะ ที่เรียนมาในชีวิตประจำวันมาอย่างน้อยเพียงไร ทัศนคติทั่วไปของเยาวชนต่อพุทธศาสนา เป็น อย่างไร ผลของการวิจัยปรากฏว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมะ ของพุทธศาสนาพอสมควร ทั้งได้นำหลักธรรมะที่ได้เรียนมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และได้ปฏิบัติศาสนกิจทางพุทธศาสนากันอยู่เสมอ เยาวชนส่วนมากต่างเห็นคุณค่าประโยชน์ ของธรรมะในพุทธศาสนา

พ.ศ. 2508 บุสดี โยสินทวี ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สำรวจความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญ ของพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สายอาชีพ (แผนกพาณิชยการ)" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 360 คน ผลของการวิจัยปรากฏดังนี้ จากการสำรวจความเข้าใจของนักเรียนพาณิชยการที่มีต่อหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น ขันติโลภจะ หิริโอตตัปปะ และติฏฐิธรรมมีกตประโยชน์ ฯลฯ ผลปรากฏว่า นักเรียนส่วนมากเข้าใจหลักธรรมที่สำคัญเหล่านี้ดี แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ไม่สามารถตอบคำถามในแบบสอบถามได้ถูกต้อง ทั้งนี้ไม่ว่าจะนักเรียนเหล่านี้ไม่เข้าใจหลักธรรมเหล่านี้ แต่อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่แน่ใจหรือจำหลักธรรมเหล่านั้นไม่ได้หมด และก็มีนักเรียนบางคนที่ไม่เข้าใจภาษาบาลีเป็นหัวข้อธรรมะไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนวิชาศีลธรรมที่จะต้องแก้ไข โดยยึดหลักที่จะให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะให้นักเรียนสนใจแต่การท่องตำราเพื่อจะให้ได้คะแนนสอบได้คะแนนดี เกี่ยวกับค่านิยมคตินักเรียนส่วนมากมีคตินิยมที่ดีต่อศาสนา ทั้งเห็นว่าคนเราทุกคนควรต้องมีศาสนา เพราะศาสนาจะทำให้คนประพฤติดีมีธรรมะประจำใจ สังคมนั้นก็就会有ความสุข และการที่มีศาสนานั้นทำให้คนเรารู้จักสิ่งที่ดีสิ่งชั่วมากขึ้น เพื่อจะได้เป็นแนวทางที่จะเลือกปฏิบัติเพื่อให้มีชีวิตที่เป็นสุข นักเรียนส่วนมากเชื่อว่าคนเราทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังมีนักเรียนอีกส่วนหนึ่งเชื่อในเรื่องโชคกลางของขลังหรือคาถาอาคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อจะห้ามกันไม่ได้ แต่ก็ยังภูมิใจที่นักเรียนส่วนมากยังไม่เชื่อเรื่องเหล่านี้ เพราะได้ใช้เหตุผลมาพิจารณาสมกับเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง

พ.ศ. 2508 พะณา ชูเชื้อ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การอบรมพระพุทธศาสนาและความคิดเห็น ของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อพุทธศาสนาในโรงเรียนวันอาทิตย์จังหวัดพระนคร" ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนจำนวน 521 คน และพระอาจารย์จำนวน 39 รูป เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม 2 ชุด ชุดหนึ่งสำหรับพระอาจารย์ผู้สอนและอีกชุดหนึ่งสำหรับนักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนส่วนมากมีคตินิยมที่ดีต่อโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

และมีความคิดรวบยอดที่ถูกต้องต่อพุทธศาสนา แต่ก็มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติ
ไม่ถือโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ
ขาดเรียนบ่อยครั้ง และพระอาจารย์ผู้สอนไม่ได้ใช้อุปกรณ์ประเภทวัสดุ เป็นเหตุให้
นักเรียนไม่สนุกสนาน และทำให้ไม่สามารถเข้าใจพระศาสนาได้ถูกต้อง

✓ พ.ศ. 2509 จ्ञานวย วิมะสิน ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสำรวจ
ความสนใจและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดนนทบุรี" โดยทำการสุ่ม
ตัวอย่างประชากรแบบ Simple Random Sampling จากนักเรียนชายและหญิง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 จำนวน 216 คน ผลของการวิจัยปรากฏดังนี้ เด็กวัยรุ่น
ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ศรัทธาพุทธศาสนาและประเพณีอันเนื่องมาจากศาสนา มีจำนวนเพียง
เล็กน้อยที่มีทัศนคติตรงกันข้าม เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่เข้าใจถูกต้องว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนา
ที่สอนให้คนทำดี ละเว้นความชั่ว และมีทัศนคติที่ศรัทธาประเพณีอันเนื่องมาจากศาสนา
ส่วนใหญ่เห็นว่าควรยึดเป็นหลักปฏิบัติและควรให้มีสืบไป เช่น ประเพณีการอุปสมบท
ประเพณีการทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การสวดมนต์ไหว้พระ ตลอดจนการประกอบ
ศาสนกิจอื่น ๆ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรประพฤติปฏิบัติตาม เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งดีงามในค่าน
ระดับความสนใจในการปฏิบัติตามหลักธรรมะและในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา
เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่มีธรรมะต่าง ๆ มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นคนว่า หิริโอตตัปปะ
ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมีเมตตากรุณา ความอดทนอดกลั้นและศีลห้า
ส่วนความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา เด็กวัยรุ่นก็สนใจที่จะเสาะแสวงหาความรู้จากการอ่าน
หนังสือ จากคำบอกเล่าของบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ สำหรับความคิดรวบยอด
(concept) ที่มีต่อพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่มีความคิดรวบยอดถูกต้อง เป็นคนว่า
พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของพุทธศาสนา เป็นผู้ตรัสรู้ด้วยตนเอง และพระสงฆ์คือผู้สืบศาสนา
ให้ถาวร เป็นผู้สอนธรรมะให้แก่บุคคลทั่ว ๆ ไป มีเป็นจำนวนน้อยที่มีความคิดรวบยอด
เกี่ยวกับศาสนาคลาดเคลื่อนไป เช่น เห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่ไม่ทำอะไรเลย ทำให้เสีย
กำลังงานของชาติ และเป็นผู้ที่ใส่ศาสนาเป็นเครื่องมือหาเงิน

พ.ศ. 2512 พิชชา เกกานนท์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมี ความมุ่งหมายเพื่อจะ เปรียบ เทียบความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1 - 3) ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มารู้ค่าเห็นความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาว่าเป็นเรื่องสำคัญ (กลุ่ม ก.) กับกลุ่มนักเรียนที่มารู้ค่าเห็นความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ (กลุ่ม ข.) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 160 คน แบ่งเป็นกลุ่มมารู้ค่า 80 คน กลุ่มนักเรียน 80 คน ผลของการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชายและหญิงในกลุ่ม ก. มีความเชื่อและทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนามากกว่านักเรียนชายและหญิงในกลุ่ม ข. อย่างมีนัยสำคัญ แต่การ เปรียบ เทียบความแตกต่างระหว่างนักเรียนชายและหญิงในกลุ่มเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันในระหว่างเพศชายและหญิงเกี่ยวกับทัศนคติ และความเชื่อต่อพุทธศาสนา ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างมารู้ค่ากับนักเรียนเกี่ยวกับ "ทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา" ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะตามกัน และอยู่ในระดับสูงทั้งนักเรียนชายและหญิง

พ.ศ. 2512 สลิลลา วรรณจรรย์ยา ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อศาสนา" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นิสิตชั้นปีสุดท้ายของ 9 คณะในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 430 คน ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้ นิสิตส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนา และเห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำดี และเป็นที่พึ่งทางใจในยามทุกข์ นิสิตส่วนใหญ่มองศาสนาในแง่ศีลธรรมจรรยาถึง 96.03 % และเกี่ยวกับที่พึ่งทางใจ 93.48 % มีนิสิตเพียง 29.06 % ที่ตอบว่าศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทัศนคติของนิสิตชายและหญิงที่มีต่อศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือนิสิตหญิงมีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชาย ทัศนคติต่อศาสนาของนิสิตที่ศึกษาในกลุ่มวิชาที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตที่ยึดถืออุดมคติของชีวิตต่างกันจะมีทัศนคติต่อศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่ต่างกันคือ กลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ในศีลในธรรมกับกลุ่มที่แสวงหากำแพงในสังคม

ความร่ำรวยและชื่อเสียง กล่าวคือ กลุ่มแรกเห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่ากลุ่มหลัง กลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ในศีลในธรรมกับกลุ่มที่หมกมุ่นตนเองเพื่อประโยชน์แก่งมงาย กล่าวคือ กลุ่มแรกเห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่ากลุ่มหลัง นิสิตที่มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา ต่างกันจะมีทัศนคติต่อศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มที่ต่างจากกลุ่มอื่นคือกลุ่มที่ไม่มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือ กลุ่มนี้จะเห็นชอบด้วยกับศาสนามาน้อยกว่ากลุ่มอื่น

ค.ศ. 1960 Larry Allan Gardner Ph.D. Boston University, School of Theology ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Certain Religious Attitudes and Beliefs of Students in a Lutheran College with Reference to Their Value Structure and Personal Variables โดยผู้วิจัยต้องการทราบถึงทัศนคติและความเชื่อที่มีต่อศาสนาว่าเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลอย่างไร ตลอดจนเปรียบเทียบทัศนคติ ความเชื่อ คุณค่าในศาสนา ระหว่างนักศึกษาต่างมหาวิทยาลัย ได้ส่งแบบสอบถามไปยัง Capital University และตั้งระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ .05 แสดงว่าผลของการวิจัยเป็นที่เชื่อถือได้ตามหลักสถิติ ผลปรากฏว่า หลักสูตร กิจกรรม ที่เกี่ยวกับศาสนาและอาชีพของบิดามารดามีอิทธิพลต่อทัศนคติและความเชื่อในทางศาสนาของนักศึกษา ส่วนใหญ่ของนักศึกษามองเห็นคุณค่าของศาสนา และมีทัศนคติที่ดีต่อศาสนา ไม่มีความแตกต่างเป็นนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาหญิงและชายเกี่ยวกับทัศนคติที่ดีต่อศาสนา นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเชื่อในศาสนาในลักษณะที่เป็นมรดกตกทอดมา ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางด้านวิชาการและทัศนคติทางศาสนา (สลิลลา, 2512 : 6)

ค.ศ. 1966 ศาสตราจารย์ Fernando M. Basabe แห่ง Sophia University ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยคาทอลิกแห่งหนึ่งในโตเกียวประเทศญี่ปุ่น ได้สำรวจทัศนคติของเด็กหนุ่มสาวญี่ปุ่นที่มีต่อศาสนา ตัวอย่างประชากร คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย 44 แห่ง จำนวน 6,180 คน เป็นนิสิตชาย 5,178 คน และนิสิตหญิง 1,002 คน ในจำนวนนี้มีนิสิตที่มีความเชื่อมั่นในศาสนาประมาณ 8 % เท่านั้น

ศาสนาที่เขานับถือได้แก่ ศาสนาคริสต์ โปรเตสแตนต์ พุทธ และชินโต ผลที่ได้คือ นิสิตประมาณ 70 % เห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งที่เข้าใจตามอัธยาศัย และเป็นสิ่งมีความหมายมีความสำคัญ โดยสัมพันธ์เท่านั้น (purely subjective and relative) เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางใจและให้เกิดความสุขบรรเทาทุกข์ นิสิตประมาณ 60 % เห็นว่าศาสนานี้ไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ศาสนาเหมาะสำหรับผู้ที่อ่อนแอไม่มีความทะเยอทะยานและต้องการที่พึ่ง พวกนี้ไม่ไ้มองศาสนาในแง่ความจริง (truth) และในแง่ของสิ่งที่มีอยู่จริง (objectivity) อย่างไรก็ตาม นิสิตประมาณ 55 - 65 % ที่มองเห็นคุณค่าทางจิตใจของศาสนาว่า เป็นสิ่งที่นำความสงบมาสู่ส่วนลึกของจิตใจ และให้ความสุขความมั่นใจในยามทุกข์ พวกที่ยอมรับศาสนานี้ก็มองศาสนาในสิ่งที่เข้าใจตามอัธยาศัย และในระดับศีลธรรมจรรยา นิสิตหญิงมีทัศนคติเห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชายประมาณ 10 - 15 % นิสิตที่ศึกษาทางมนุษยศาสตร์จะมีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตที่เรียนทางวิทยาศาสตร์ / เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อศาสนาโดยถือตามกลุ่มอุดมคติของชีวิตแล้ว มีผู้ที่เห็นชอบด้วยกับศาสนากังนี้ กลุ่มที่ห่มเทคนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคม 65 % กลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ในศีลในธรรม 51.3 % กลุ่มที่แสวงหาตำแหน่งในสังคมความร่ำรวยและชื่อเสียง 48.1 % กลุ่มที่ชอบทำอะไรตามความชอบและความสนใจของตน กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายเฉพาะพยายามดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 32.4 % ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ ยังได้อ้างหลักฐานจากนิตยสารญี่ปุ่น Toki ฉบับเดือนพฤษภาคม 1966 หน้า 264 - 278 ความว่า ศาสตราจารย์ Niede Rokusaburo แห่งมหาวิทยาลัย Waseda ได้สำรวจความเห็นทางศาสนาจากนักศึกษาระดับมัธยมต้นมัธยมปลาย จำนวน 2,000 คน โดยถามว่าศาสนาจำเป็นหรือไม่ พวกที่ตอบว่าจำเป็นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า โดยเหตุที่คนเรานั้นอ่อนแอมีความต้องการที่จะหาที่พึ่ง โดยเฉพาะที่พึ่งทางใจ สำหรับผู้ที่ตอบว่าไม่จำเป็นนั้นให้เหตุผลตรงกันข้าม โดยกล่าวว่าคนที่เข้มแข็งควรจะหาทางแก้ปัญหาและเชื่อในกำลังความสามารถของตน แทนที่จะไปพึ่งพิงสิ่งที่เรียกว่าศาสนาหรือพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเป็นการกระทำของคนขลาด (สลิลา, 2512 : 6 - 8)

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้ที่เรียนทางการศึกษาน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่เรียนรัฐศาสตร์ และผู้ที่มีทัศนคติที่ค่อนข้างไม่ดีต่อศาสนา น่าจะเป็นผู้ที่เรียนทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพราะผู้ที่จะเป็นครูนั้น ส่วนมากจะเป็นคนตัวเก่าและมาจากต่างจังหวัด ซึ่งมีความเป็นอยู่ใกล้ชิดกับวัดมากกว่าคนเมืองหลวง ส่วนผู้ที่จะเป็นนักปกครองนั้นส่วนมากจะเป็นคนสมัยใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการเรียนในมหาวิทยาลัย แต่คนเหล่านี้ก็ยังคิดเรื่องของศาสนาอยู่บ้าง เนื่องจากการปกครองของไทยเรานั้นยังต้องอาศัยศาสนาอยู่มาก ส่วนผู้ที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์นั้น ส่วนมากจะเป็นคนที่มีความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ มีความเชื่อในผลงานของตนเอง มีการพิสูจน์ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อันเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ ดังนั้นพวกนี้จึงไม่ค่อยจะเชื่อเรื่องของทางศาสนาเท่าใดนัก เพราะเรื่องทางศาสนาบางเรื่องก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ถ้าไม่ใช้ความพยายามอย่างจริงจัง
2. ผู้เรียนชั้นปีที่ 1 น่าจะเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้เรียนชั้นปีที่ 4 เพราะเด็กย่อมมีความเชื่อตามผู้ใหญ่สั่งสอนมา แต่เมื่อได้รับการศึกษามากขึ้นมีความคิดเห็นของตัวเองมากขึ้น ก็เห็นว่าความเชื่อทางศาสนาเหล่านั้นเป็นเรื่องไร้สาระ และสาเหตุอีกอย่างหนึ่งก็คือการศึกษาเล่าเรียนในสมัยนี้ ส่วนมากจะเน้นกันแต่เรื่องเนื้อหาสาระความรู้ ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจหรือศาสนานั้นมักจะไม่มีเวลากล่าวถึงกันเลย อันอาจทำให้นักศึกษามองเห็นความสำคัญของศาสนาน้อยลงกว่าเดิมได้
3. เพศหญิงน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาค่อนข้างดีกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพราะเพศชายเป็นเพศที่ให้ความสนใจแต่กับเรื่องตื่นเต้นทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เช่น เรื่องข่าวสารบ้านเมือง เรื่องการรบราฆ่าฟัน เรื่องเครื่องยศกลไก เป็นต้น ทำให้ไม่มีเวลามาสงใจที่จะหาความรู้ทางศาสนาหรือการทำบุญสุนทาน ส่วนเพศหญิงนั้นมีเวลามากและมักใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ๆ จึงมีเวลาคิดเรื่องทางศาสนา หาโอกาสทำบุญ อันเป็นการทะนุบำรุงศาสนาอยู่เสมอ
4. ผู้ที่บวชแล้วน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่ยังไม่ได้บวช เพราะผู้ที่บวชแล้วย่อมเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องและดีกว่า

5. ผู้ที่อายุน้อยน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่มีอายุมาก
 ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้ที่มีอายุน้อยนั้นยังมีประสบการณ์ในชีวิตน้อยมาก ดังนั้นถ้าผู้ใหญ่สั่งสอน
 ว่าอย่างไรก็มักจะเชื่ออย่างนั้น คือมักเป็นคนหัวอ่อนเชื่อง่าย ส่วนผู้ที่มีอายุนั้น
 มักเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ไม่ยอมเชื่ออะไรง่าย

6. ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน น่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา
มากกว่าผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างร่ำรวย เนื่องจากว่าคนร่ำรวยนั้นมีโอกาสที่จะ
 แสวงหาความสุขจากวัตถุได้อยู่เสมอ ซึ่งเขาคิดว่านั่นเป็นความสุขทางใจของเขาด้วย
 แต่คนยากจนนั้นส่วนมากมักเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดกับทุกข์พยายามหาความสุขทางใจจากวัด
 มากที่สุด เพราะไม่สามารถที่จะหาความสุขจากวัตถุที่ต้องเสียเงินได้

7. ผู้ที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมที่ว่า เพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่นได้บรรลุถึงบรมธรรม
น่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าคนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่
 ให้ความสนใจในศาสนาและเข้าใจในหลักธรรมะของพระพุทธเจ้ามากกว่าคนอื่น ๆ

สมมติฐานที่เป็นกลาง

1. นิสิตทั้ง 3 คณะ คือ คณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์
 น่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
2. นิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 น่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
3. นิสิตเพศชายและหญิงน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
4. นิสิตชายที่เคยบวชและไม่เคยบวชน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
5. นิสิตที่มีอายุต่างกันน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
6. นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน
7. นิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกันน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

✓ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้จะช่วยให้ทราบความจริงว่า นิสิตในชั้นอุดมศึกษาอันเป็นผู้ซึ่งจะออกไปเป็นครู นักปกครอง และนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาวិชาพระพุทธศาสนาขึ้นในมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง เพื่อหาแนวทางให้นิสิตได้เข้าใจในหลักของพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

บทที่ 2

วิธีดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองข้อสอบเป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปีการศึกษา 2514 จำนวน 106 คน เป็นชาย 64 คน หญิง 42 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทดสอบสมมติฐานดังกล่าวไว้ในบทที่ 1 หน้า เป็นนิสิตปีที่ 1 และปีที่ 4 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 จำนวนทั้งสิ้น 300 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1. กลุ่มตัวอย่าง แยกตามคณะที่เรียน ชั้นเรียน และเพศ

คณะวิชา	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 4		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
คณะวิชาการศึกษา	15	35	25	25	100
คณะรัฐศาสตร์	24	26	37	13	100
คณะวิทยาศาสตร์	29	21	30	20	100

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อ พระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ ความนึกเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่วไป ความนึกเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และคำสอน ความรู้ความหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ความเชื่ออันเป็นหลักของ พระพุทธศาสนา และความนึกเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป

แบบสอบถามตอนนี้นำขึ้นโดยรวบรวมจากแบบสอบถามที่สลิลา (สลิลา, 2512) ได้ใช้ในการศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อศาสนา เนื้อหาในแบบสอบถามตอนนี้เป็นความคิดเห็นที่แสดงถึงความจำเป็นหรือไม่ ในการที่ต้องอาศัยศาสนาในการดำรงชีวิตประจำวัน และความสำคัญของศาสนา มีทั้งหมด 36 ข้อ ตัวอย่าง เช่น

"ศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง"

"ศาสนาช่วยแก้ความกังวลของมนุษย์"

"ศาสนาเป็นเรื่องของความมั่งงาย"

แต่ละข้อของแบบสอบถามจะมี scale เพื่อให้ subjects ได้ check

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------	-------------	--------------------------

เกณฑ์ในการให้คะแนน สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางบวก การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้ 5
เห็นด้วย	ได้ 4
ไม่แน่ใจ	ได้ 3
ไม่เห็นด้วย	ได้ 2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้ 1
ไม่มีคำตอบ	ได้ 0

สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางลบ เกณฑ์ในการให้คะแนนจะเป็นไปในทางตรงข้าม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา

แบบสอบถามตอนนี้เป็นคำถามความคิดเห็นโดยตรงที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นทัศนคติของนิสิตว่า วัดและพระพุทธศาสนาสำคัญหรือจำเป็นอย่างไรบ้าง สำหรับผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา แบบสอบถามตอนนี้อัดัดแปลงมาจาก Attitude toward the church (Shaw, Marvin E, 1967 : 544 - 546)

มีทั้งหมด 20 ข้อ ตัวอย่าง เช่น

"ถ้าเป็นไปได้ประชาชนควรไปวัดเดือนละ 2 ครั้ง"

"วัดเป็นกาฝากของสังคม"

"พระพุทธศาสนามีลักษณะสมเป็นศาสนาของโลกอย่างแท้จริง"

การให้ตอบแบบสอบถามและเกณฑ์การให้คะแนนเหมือนกับตอนที่ 1

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน

แบบสอบถามตอนนี้เป็นคำถามพฤติกรรมที่นิสิตแสดงออก โดยจะเริ่มถามที่หัวข้อใหญ่ว่า ท่านทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยเพียงไร คนที่ทำเป็นประจำย่อมหมายถึงคนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา แบบสอบถามตอนนี้อัดัดแปลงมาจากผลงานวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ มีทั้งหมด 22 ข้อ ตัวอย่าง เช่น

ท่านทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยเพียงไร

"ศกบาตร"

"อ่านหนังสือธรรมะ"

"กระทำความดีที่ผิดศีล"

แต่ละข้อของแบบสอบถามจะมี scale เพื่อให้ subjects ได้ check

ดังนี้

เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยทำเลย
-----------	-----------	-------------	-------------

เกณฑ์ในการให้คะแนน สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางบวก การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เป็นประจำ	ได้ 4
บ่อยครั้ง	ได้ 3
นาน ๆ ครั้ง	ได้ 2
ไม่เคยทำเลย	ได้ 1
ไม่มีคำตอบ	ได้ 0

สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางลบ เกณฑ์ในการให้คะแนนจะเป็นไปในทางตรงข้าม

ตอนที่ 4 ความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

แบบสอบถามตอนนี้ เป็นการถามความรู้ขั้นพื้นฐาน ที่มีความสำคัญโดยทั่ว ๆ ไป ที่เป็นพุทธศาสนิกชนแล้วจะรู้บ้างตอนก็จะ เป็นความรู้ทางพุทธศาสนาที่นิสิตทุก ๆ คนเคยเรียนมาแล้วในชั้นมัธยมศึกษา แบบสอบถามนี้ได้ดัดแปลงมาจากผลงานวิจัยของ สภาวิจัยแห่งชาติ แบ่งเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นข้อคำถามที่ให้ออก ถูก หรือ ผิด มีทั้งหมด 8 ข้อ ตัวอย่างเช่น

"...ใครสักคนได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์"

"...อัครสาวก เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสัพพัญญูธรรม"

เกณฑ์ในการให้คะแนน ถ้าตอบถูกก็ได้ 1 ตอบผิดได้ 0

ชุดที่ 2 เป็นข้อคำถามแบบปรนัยที่มี 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 10 ข้อ ตัวอย่างเช่น

"ไตรสิกขา" คือ

ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ค. ศีล สมาธิ ปัญญา

ข. โลก โกรธ หลง

ง. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา"

เกณฑ์ในการให้คะแนน ถ้าตอบถูกก็ได้ 1 ตอบผิดได้ 0

ตอนที่ 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา

แบบสอบถามตอนนี้ ให้นำเอาความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนทุกคนเชื่อ ซึ่งเป็นหลักความจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มาตั้งเป็นแบบสอบถามขึ้น โดยคัดแปลงมาจากผลงานของสภาวิจัยแห่งชาติ ทั้งหมดมี 12 ข้อ ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในจิตใจของชาวพุทธทุกคนมาเป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น

"ความกตัญญู ความชั่วให้ผลชั่ว"

"วิถีชีวิตของกษัตริย์แล้วแต่กรรมเวรในชาติก่อน"

ในแต่ละข้อของแบบสอบถาม จะมี scale ให้ subject ได้ check กัน

เชื่อแน่	ค่อนข้างเชื่อ	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เชื่อ	ไม่เชื่อเลย
----------	---------------	----------	------------------	-------------

เกณฑ์ในการให้คะแนน สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางบวก
ให้คะแนนดังนี้

เชื่อแน่	ได้ 5
ค่อนข้างเชื่อ	ได้ 4
ไม่แน่ใจ	ได้ 3
ค่อนข้างไม่เชื่อ	ได้ 2
ไม่เชื่อเลย	ได้ 1
ไม่มีคำตอบ	ได้ 0

สำหรับแบบสอบถามข้อที่ถามไปในทางลบ เกณฑ์ในการให้คะแนนจะเป็นไปในทางตรงข้าม

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

แบบสอบถามตอนนี้ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นอื่นเนื่องจากการปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรมที่เคยเรียนมา หรือตามหลักศีลธรรมที่พุทธศาสนิกชนทุกคนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน แบบสอบถามนี้ได้ดัดแปลงมาจากผลงานวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ มีทั้งหมด 28 ข้อ ตัวอย่างเช่น

"การฆ่าคนโดยไม่เจตนาไม่ผิดหลักธรรม"

"เที่ยวโสเภณีเป็นครั้งคราวไม่ผิด"

"ไม่ควรขยันทำงานหนักไม่ช้าก็ตาย"

การให้ตอบแบบสอบถามและเกณฑ์การให้คะแนนเหมือนกับตอน 1

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- (1) หาคะแนนเฉลี่ยใช้สูตร (Guilford, 1950 : 44)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่ม

2. หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (Ferguson, 1966 : 67)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่ม

3. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอน โดยวิธีแบ่งครึ่ง (Split-half)
 ไรสูตร (Garrett, 1962 : 143)

$$r_{\frac{1}{2}II} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{12} แทน ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครึ่งฉบับ

$\sum X$, $\sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนข้อถูกและข้อผิดตามลำดับ

$\sum X^2$, $\sum Y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนข้อถูกและข้อผิดตามลำดับ

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนนข้อถูกและข้อผิด

N แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่ม

เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครึ่งฉบับแล้ว นำมาขยายให้เป็นค่า
 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ไรสูตร (Garrett, 1962 : 339)

$$r_{12} = \frac{2r_{\frac{1}{2}II}}{1 + r_{\frac{1}{2}II}}$$

เมื่อ r_{12} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

$r_{\frac{1}{2}II}$ แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครึ่งฉบับ

4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามใช้ t-test
 โดยมีสูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย

$\bar{X}_1$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่หนึ่ง

$\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่สอง

s_1^2 แทน ความแปรปรวนมาตรฐานของกลุ่มที่ 1

s_2^2 แทน ความแปรปรวนมาตรฐานของกลุ่มที่ 2

n_1, n_2 แทน จำนวนนิสิตในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5. หากหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยใช้คะแนนของแบบสอบถาม
ทุกเดียนั้น แต่จัดกระทำกับข้อมูลที่เป็น Known-group คือ พระสงฆ์จาก
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 48 รูป และหาค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้สูตร (Garrett, 1966 : 143)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทน ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับ Y

$\sum X, \sum Y$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X กับคะแนน Y ตามลำดับ

$\sum X^2, \sum Y^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนิสิตในกลุ่ม

6. การวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวประกอบตัวเดียว (Single Factor
Analysis of Variance) ใช้สูตร (Winer, 1962 : 53 - 55)

$$F = \frac{MS_{\text{between}}}{MS_{\text{within}}}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่พิจารณาใน F-distribution

MS_{between} แทน Mean Square ระหว่างกลุ่มตัวแปรที่จะศึกษา

MS_{within} แทน Mean Square ภายในกลุ่มตัวแปรที่จะศึกษา

และถ้าพบว่า คะแนนของตัวแปรที่ทำการทดสอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็จะเปรียบเทียบในแต่ละคู่โดยใช้ (Studentized q -statistic แบบ Newman-Keul Method (Winer, 1962 : 309)

8. หากอ่านงานจำแนกและความยากง่ายของแบบสอบถามตอนเลือกตอบ โดยใช้ตารางของ Chung-Teh Fan

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

X	แทน คะแนนดิบ
$\sum x$	แทน ผลรวมของคะแนนดิบ
$\sum x^2$	แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบแต่ละตัวยกกำลังสอง
$\bar{X}$	แทน คะแนนเฉลี่ย
S	แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน ความแปรปรวน
N	แทน จำนวนนิสิตในกลุ่ม
r_{tt}	แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
SS	แทน Sum of Squares
MS	แทน Mean Square
df	แทน Degree of Freedom
A	แทน เพื่อหาเงิน
B	แทน เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า
C	แทน เพื่ออยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข
D	แทน เพื่อทำสิ่งที่ตั้งมั่นให้แก่วงศ์
E	แทน เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุบรรณธรรม

ผลจากการใช้แบบทดสอบ

ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปสอบจริง ผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอบก่อนเพื่อหาความ
 อำนาจจำแนกของข้อสอบ ทั้งนี้เป็นการคัดเลือกเอาข้อที่ดีเท่านั้นที่จะใช้ในการสอบจริง
 ในการสร้างแบบสอบถามแต่ละตอน ประกอบควมจำนวนข้อคำถามของแต่ละตอน ดังนี้

ตอน 1 ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป มีจำนวนข้อคำถาม 40 ข้อ

ตอน 2 ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา มีจำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ

ตอน 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน มีจำนวนข้อคำถาม
 25 ข้อ

ตอน 4 ความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มี 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 มีจำนวนข้อคำถาม 11 ข้อ

ชุดที่ 2 มีจำนวนข้อคำถาม 11 ข้อ

ตอน 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา มีจำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ

ตอน 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม มีจำนวนข้อคำถาม 31 ข้อ

จากการทดลองสอบ ซึ่งกระทำกับนิสิตชั้นปีที่ 3 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
 ปีการศึกษา 2514 จำนวน 106 คน เป็นชาย 64 คน หญิง 42 คน เพื่อวิเคราะห์หา
 อำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ของแบบสอบถามทั้ง 6 ตอน โดยการเปรียบเทียบคะแนนของคน
 ในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ซึ่งใช้ 25 % ของคนในกลุ่มตัวอย่าง 106 คน

ปรากฏค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแต่ละตอน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 1
ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	4.696	11	3.242	21	2.463	31	4.691
2	4.570	12	6.485	22	3.288	32	5.895
3	4.920	13	4.094	23	3.630	33	4.196
4	5.441	14	3.769	24	5.735	34	5.136
5	4.509	15	5.226	25	5.953	35	4.289
6	4.192	16	3.781	26	-.013	36	6.056
7	4.409	17	-.032	27	4.196	37	7.366
8	4.038	18	1.998	28	5.664	38	5.587
9	5.123	19	5.734	29	2.322	39	4.077
10	3.326	20	1.235	30	4.897	40	6.248

จากตาราง 2 จะเห็นว่าแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ก็ข้อคำถามที่มีค่า t ตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป ($df = 52$) เป็นจำนวนมาก คือมีถึง 36 ข้อ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำมีเพียง 4 ข้อ เท่านั้น คือข้อ 17, 18, 20 และ 26

ตาราง 3. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 2
ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	6.414	6	5.618	11	2.467	16	4.303
2	4.724	7	4.842	12	2.029	17	5.660
3	3.754	8	4.652	13	4.591	18	4.996
4	5.090	9	3.219	14	4.479	19	5.000
5	4.022	10	2.921	15	5.778	20	2.0136

จากตาราง 3 จะเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อในตอนที่ 2 นี้ มีค่าอำนาจจำแนกสูง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % คือข้อคำถามทุกข้อมีค่า t ตั้งแต่ 2.00
ขึ้นไป ($df = 52$)

ตาราง 4. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 3
การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและศาสนา

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	3.547	6	7.388	11	7.208	16	4.057	21	4.377
2	2.636	7	2.201	12	2.850	17	2.923	22	6.121
3	4.042	8	4.438	13	5.056	18	4.915	23	7.487
4	4.851	9	4.503	14	2.625	19	.522	24	6.828
5	1.466	10	5.342	15	3.243	20	1.449	25	3.472

จากตาราง 4 จะเห็นว่าแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % คือชุดคำถามที่มีค่า t ตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป ($df = 52$) มีถึง 22 ข้อ ส่วนชุดคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำมีเพียง 3 ข้อเท่านั้น คือข้อ 5, 19 และ 20

สำหรับตอน 4 เป็นแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจกรรมของพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบทดสอบให้ตอบถูกหรือผิด มีจำนวนข้อคำถาม 11 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ตอบถูกต้องดังนี้ ข้อ 1. 58 %, 2. 41 %, 3. 53 %, 4. 58 %, 5. 97 %, 6. 75 %, 7. 51 %, 8. 100 %, 9. 96 %, 10. 81 %, 11. 87 % จะเห็นว่า มีข้อที่ง่ายที่สุดอยู่เพียง 3 ข้อ คือ ข้อ 5, 8 และ 9

ชุดที่ 2 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยให้เลือกตอบ โดยมีตัวเลือก 4 ตัว มีทั้งหมด 11 ข้อ ค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกของข้อสอบ แสดงตามตาราง 5.

ตาราง 5. ค่า P_H , P_L , p , r และ Δ ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบตอน 4 ชุดที่ 2

ข้อที่	P_H	P_L	p	r	Δ	ข้อที่	P_H	P_L	p	r	Δ	ข้อที่	P_H	P_L	p	r	Δ
1	100	70	.88	.61	8.2	5	45	14	.28	.37	15.3	9	97	59	.82	.58	9.4
2	34	-	.13	.64	17.5	6	100	66	.87	.64	8.5	10	100	76	.90	.57	7.8
3	90	55	.74	.44	10.4	7	97	72	.87	.48	8.6	11	93	66	.81	.41	9.5
4	90	31	.63	.61	11.7	8	83	17	.50	.65	13.0						

ตาราง 6. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 5
ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	9.871	6	4.346	11	5.794
2	8.003	7	4.915	12	5.698
3	3.479	8	-1.164	13	5.898
4	0.818	9	8.609	14	1.736
5	6.868	10	4.237	15	-2.504

จากตาราง 6 จะเห็นว่าแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % คือข้อคำถามที่มีค่า t ตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป ($df=52$) มีทั้งหมด 12 ข้อ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำมี 4 ข้อ คือ 4, 8, 14 และ 15

ตาราง 7. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อคำถามของแบบสอบถามตอน 6
ความบกิเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติคนตามศีลธรรม

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	3.142	9	4.670	17	4.781	25	3.843
2	1.036	10	6.509	18	6.928	26	2.667
3	2.821	11	6.421	19	4.543	27	3.697
4	1.912	12	4.402	20	3.728	28	4.378
5	1.488	13	5.743	21	4.300	29	1.702
6	3.350	14	4.761	22	4.106	30	2.034
7	3.279	15	0.557	23	5.364	31	3.050
8	2.547	16	4.228	24	5.167		

จากตาราง 7 จะเห็นว่าแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % คือข้อคำถามที่มีค่า t ตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป ($df=52$) มีอยู่ 26 ข้อ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำคือข้อ 2, 4, 5, 15 และ 29

นอกจากจะหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแล้ว ยังหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วย โดยใช้วิธีการแบ่งครึ่ง (Split-half) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8. ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอน

แบบสอบถาม	$\bar{X}$	S	S^2	$r_{\frac{1}{2}I}$ $_{II}$	r_{1I}
ตอน 1	136.104	18.318	335.561	.888	.940
ตอน 2	74.991	8.716	75.971	.654	.790
ตอน 3	54.443	8.502	72.287	.720	.837
ตอน 4 ชุด 1	7.877	1.649	2.718	.242	.390
ตอน 4 ชุด 2	7.274	1.654	2.734	.216	.355
ตอน 5	35.736	7.634	58.272	.707	.828
ตอน 6	101.057	12.190	148.606	.642	.782

✓ การวิเคราะห์ข้อมูล

✓ การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้งการแปลความหมาย ได้ดำเนินการดังนี้

1. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างนิสิตที่เรียนต่างคณะวิชา โดยแยกเป็น

1.1 เปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนิสิตทั้งหมด รวม 3 คณะวิชา

1.2 เปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะวิชา

1.3 เปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 คณะวิชา

2. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างนิสิตที่เรียนชั้นต่างกัน

โดยแยกเป็น

2.1 นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

2.2 นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์

2.3 นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะวิทยาศาสตร์

3. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างเพศชายและเพศหญิง
4. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างผู้ที่เคยบวช กับผู้ที่ไม่เคยบวช
5. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างนิสิตที่มีระดับอายุต่างกัน
6. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคม

ต่างกัน

7. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาระหว่างนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ

ต่างกัน

8. หากหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

ของแบบสอบถามแต่ละตอน

การเปรียบเทียบทัศนคติตั้งแต่ข้อ 1 – 7 นั้น ได้กระทำไปที่ละชั้น และถ้าข้อไหนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็ทำการทดสอบคอนยอย ๆ ต่อไปอีกถึงรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 9. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับแยกตามคณะวิชา

คณะวิชา	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s
การศึกษา	100	41445	1739121	414.45	2042.836	45.198
รัฐศาสตร์	100	40618	16662732	406.18	1661.745	40.765
วิทยาศาสตร์	100	40341	16458585	403.41	1864.871	43.184

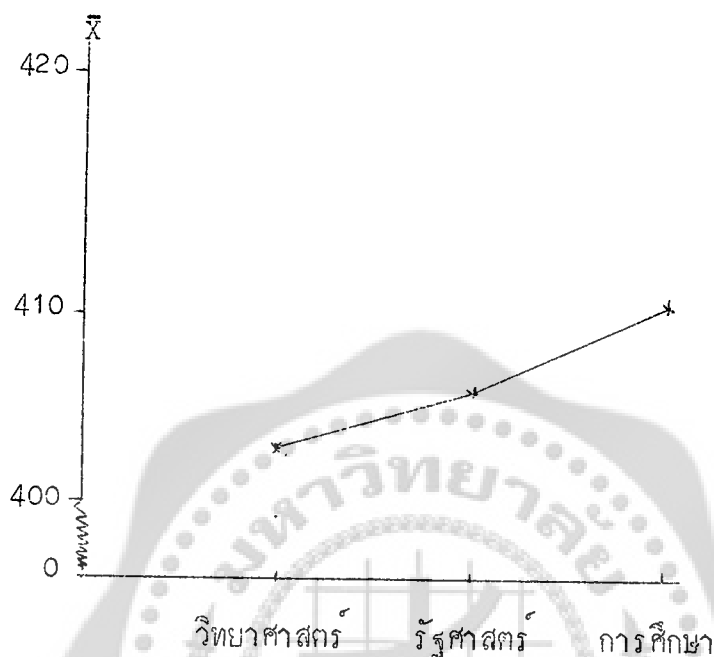
เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตทั้ง 3 คณะวิชา โดยคิดคะแนนจากแบบสอบถามทั้งฉบับ จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตาราง 10

ตาราง 10. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่าง
ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต จากแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยแยกตาม
คณะวิชา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
คณะวิชา	6598.25	2	3299.13	1.777
Error	551375.70	297	1856.48	
รวม	557973.95	299		

$$F_{.95} (2, 297) = 3.00$$

จากตาราง 10 จะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา ระหว่าง คณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์แล้ว ใกล้เคียงของความแตกต่างออกมา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าคะแนนเฉลี่ยของคณะการศึกษาจะมากที่สุด และรองลงมา ก็ได้แก่คณะรัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่เรียนทางการศึกษาน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่เรียนรัฐศาสตร์ และผู้ที่ทัศนคติที่ค่อนข้างไม่ดีต่อศาสนา น่าจะเป็นผู้ที่เรียนทางวิทยาศาสตร์" แต่ก็แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต ทั้ง 3 คณะไม่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นแนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยได้ชัดขึ้น ภาพที่ 1 ประกอบ

ภาพประกอบ 1. คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาจำแนกตามคณะวิชา

ตาราง 11. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับของนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะวิชา

คณะวิชา	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s
การศึกษา	50	20244	8320232	404.88	2527.373	50.273
รัฐศาสตร์	50	20470	8444074	409.40	1299.102	36.043
วิทยาศาสตร์	50	20105	8200199	402.10	2366.908	48.651

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อพระพุทธศาสนา จึงทำการวิเคราะห์
ความแปรปรวนดังตาราง 12

ตาราง 12. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่าง
ทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะวิชา ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
คณะวิชา	1357.48	2	678.74	0.033
Error	303475.78	147	20644.46	
รวม	304833.26	149		

$$F_{.95} (2, 147) = 3.06$$

จากตาราง 12 จะเห็นว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 1 ของคณะการศึกษาศาสตรและคณะวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ของทั้ง 3 คณะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามทั้งฉบับของนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 คณะวิชา

คณะวิชา	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s
การศึกษา	50	21201	9058889	424.02	1413.081	37.591
รัฐศาสตร์	50	20148	8218653	402.96	2037.141	45.135
วิทยาศาสตร์	50	20236	8258386	404.72	1397.389	37.382

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อพระพุทธศาสนา จึงทำการวิเคราะห์
ความแปรปรวนดังตาราง 14

ตาราง 14. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่าง
ทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 คณะวิชา ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
คณะวิชา	13651.85	2	6825.93	4.224 *
Error	237532.98	147	1615.87	
รวม	251184.83	149		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $F_{.95}(2,147) = 3.06$

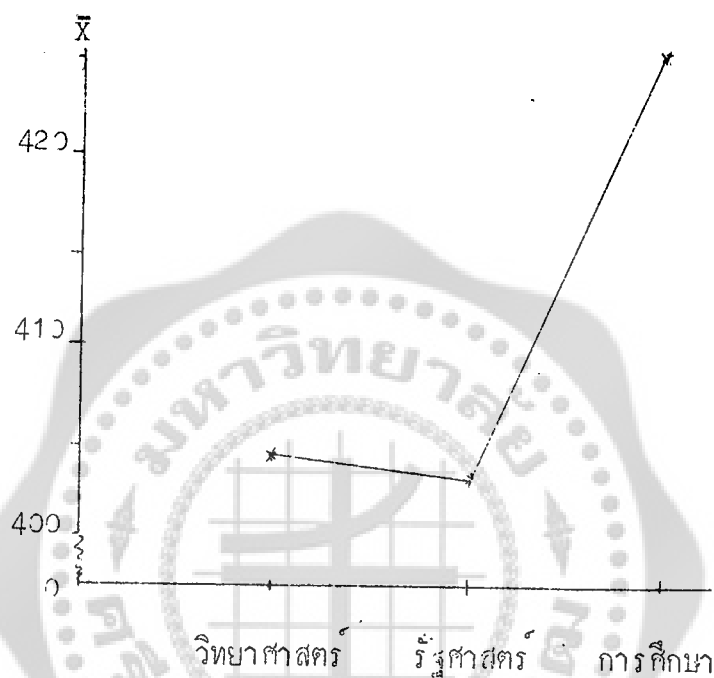
จากตาราง 14 จะเห็นว่านิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ดังตาราง 15

ตาราง 15. การทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา
เป็นรายคู่ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้ง 3 คณะวิชา

คณะวิชา	รัฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การศึกษา			
	คะแนนเฉลี่ย	402.96	404.72	424.02
รัฐศาสตร์	402.96	—	1.76	21.06 *
วิทยาศาสตร์	404.72		—	19.30 *
การศึกษา	424.02			—
		$q_{.95} (r, 147)$	2.77	3.31
		$\sqrt{MS_{error}/n} \cdot q_{.95} (r, 147)$	15.73	18.80

* ค่า q มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่านิสิตปีที่ 4 คณะการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แก่นิสิตปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน ภาพที่ 2 ประกอบ

ภาพประกอบ 2. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 4
คณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์

ตาราง 16. ค่าสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทีกันคิตี โดยแยกตามชั้นเรียน

คณะวิชา	ชั้นเรียน	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s	t
การศึกษา	ปี 1	50	20244	8320232	404.88	2527.373	50.273	-2.156*
	ปี 4	50	21201	9058889	424.02	1413.081	37.591	
รัฐศาสตร์	ปี 1	50	20470	8444074	409.40	1299.102	36.043	0.788
	ปี 4	50	20148	8218658	402.96	2037.141	45.135	
วิทยาศาสตร์	ปี 1	50	20105	8200199	402.10	2366.908	48.651	-0.302
	ปี 4	50	20236	8258386	404.72	1397.389	37.382	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t_{.95} (98) = 1.66$

จากตาราง 16 จะเห็นว่านิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะการศึกษามีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ซึ่งผลอันนี้ตรงข้ามกับสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่เรียนชั้นปีที่ 1 น่าจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่เรียนชั้นปีที่ 4"

ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17. คาสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทัศนคติของแบบสอบถามโดยแยกตามเพศ

แบบสอบถาม	เพศ	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s	t
ตอน 1	ชาย	160	21558	2933772	134.74	181.881	13.486	1.416
	หญิง	140	19186	2658988	137.04	212.027	14.561	
ตอน 2	ชาย	160	11478	836300	71.74	80.606	8.978	1.661
	หญิง	140	10277	764331	73.41	70.899	8.420	
ตอน 3	ชาย	160	8154	426494	50.96	68.411	8.271	3.270**
	หญิง	140	7539	412883	53.85	49.342	7.024	
ตอน 4	ชาย	160	1813	22715	11.33	13.572	3.684	0.599
	หญิง	140	1620	20230	11.57	10.602	3.256	
ตอน 5	ชาย	160	5621	212589	35.13	94.477	9.720	2.631**
	หญิง	140	5301	210299	37.86	68.432	8.272	
ตอน 6	ชาย	160	15541	1543425	97.13	211.927	14.558	3.505**
	หญิง	140	14317	1480183	102.26	114.752	10.712	
รวมทั้งฉบับ	ชาย	160	64165	26075201	401.03	2143.943	46.303	3.085**
	หญิง	140	58239	24425237	415.99	1415.921	37.629	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $t_{.99} (298) = 2.34$

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่าเมื่อวิเคราะห์คะแนนจากแบบสอบถามรวมทั้งฉบับแล้ว

นิสิตชายและนิสิตหญิงมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนิสิตหญิงมีทัศนคติที่ต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "เพศหญิงน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาดีกว่าเพศชาย" และเมื่อวิเคราะห์คะแนนจากแบบสอบถามแต่ละตอนแล้วได้ผลดังนี้

นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป มีความคิดเห็นที่มีต่อวัด
 และพระพุทธศาสนา และมีความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แตกต่างกันเพียง
 เล็กน้อย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตชายและนิสิตหญิงของคณะการศึกษา
 คณะรัฐศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติในค่านที่เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อศาสนา
 โดยทั่ว ๆ ไป ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา และความรู้ตามหลักธรรมของ
 พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตชายและนิสิตหญิงมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติในเรื่องของการปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาและคำสอน ความเชื่อ
 อันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม
 โดยนิสิตหญิงมีโอกาที่จะปฏิบัติศาสนกิจได้มากกว่านิสิตชาย นิสิตหญิงมีความเชื่อใน
 พระพุทธศาสนามากกว่านิสิตชาย และนิสิตหญิงมีความคิดเห็นได้ถูกต้องมากกว่านิสิตชาย
 ในเรื่องของการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

ตาราง 18. คาสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบทัศนคติของแบบสอบถาม
โดยแยกเป็นผู้ที่เคยบวช และไม่เคยบวช

แบบสอบถาม	การบวช	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s	t
ตอน 1	เคย	32	4503	644393	140.719	346.338	18.610	0.803
	ไม่เคย	32	4398	610298	137.438	188.641	13.735	
ตอน 2	เคย	32	2412	183528	75.375	55.597	7.457	1.120
	ไม่เคย	32	2347	173675	73.344	49.588	7.042	
ตอน 3	เคย	32	1677	90071	52.406	70.507	8.397	0.123
	ไม่เคย	32	1669	88957	52.156	61.555	7.846	
ตอน 4	เคย	32	394	5298	12.313	14.415	3.797	1.131
	ไม่เคย	32	360	4478	11.250	13.807	3.716	
ตอน 5	เคย	32	1155	45955	36.094	137.636	11.732	-0.317
	ไม่เคย	32	1181	45841	36.906	72.733	8.528	
ตอน 6	เคย	32	3248	336902	101.500	233.226	15.272	1.379
	ไม่เคย	32	3079	303573	96.219	235.983	15.362	
รวมทั้งฉบับ	เคย	32	13389	5665917	418.406	2060.507	45.393	1.044
	ไม่เคย	32	13034	5357060	407.313	1553.190	39.411	

$$t_{.95} (62) = 1.67$$

จากตาราง 18 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เคยบวชและผู้ที่ไม่เคยบวชมีทัศนคติต่อ
พระพุทธศาสนาแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอทางสถิติ กล่าวคือผู้เคยบวช
และไม่เคยบวช มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 19. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามแบ่งตามระดับอายุ

อายุ	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s
16 – 18 ปี	42	17134	6917546	407.952	1763.661	41.996
19 – 21 ปี	159	64778	26642856	407.409	1593.218	39.915
22 – 24 ปี	74	30338	12349579	409.973	1207.960	34.756
25 ปีขึ้นไป	22	9178	3878672	417.182	2370.346	48.686

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีอายุระดับต่าง ๆ กันนี้
จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตาราง 20

ตาราง 20. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่าง
ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตจากแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยแบ่งตามอายุ

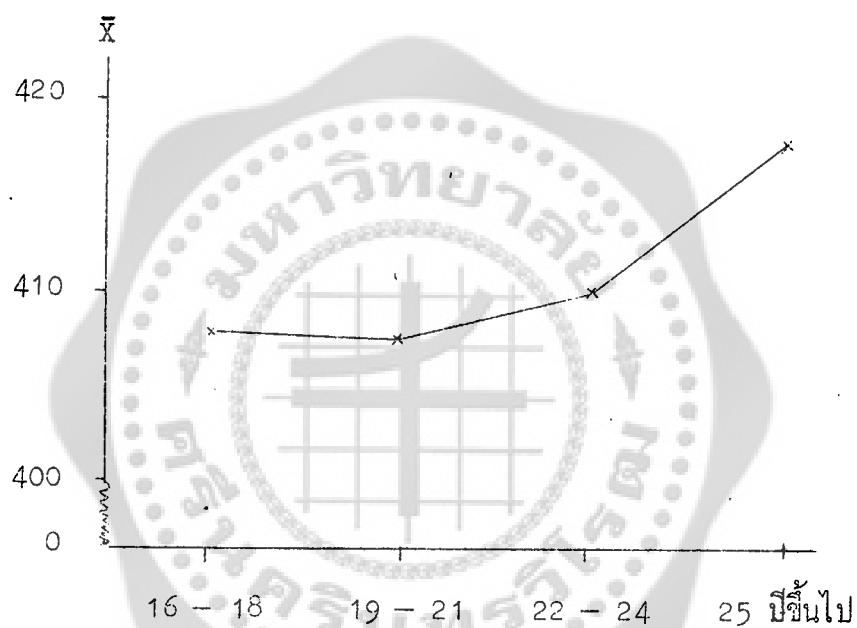
แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
อายุ	1984.64	3	661.55	1.375
Error	141014.55	293	481.27	
รวม	142999.19	296		

$$F_{.95} (3, 293) = 2.60$$

จากตาราง 20 จะเห็นว่านิสิตที่มีอายุระดับต่าง ๆ กันนั้นมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นิสิตที่มีอายุต่างกันจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา
ไม่แตกต่างกัน แต่ก็มีความเห็นว่า นิสิตที่มีอายุมากจะมีทัศนคติที่ต่อพระพุทธศาสนามากกว่า

นิสิตที่มีอายุน้อย : ซึ่งได้ผลตรงข้ามกับสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะมีทัศนคติค่อนข้างดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าผู้สูงอายุ : เมื่อได้ เห็นความแตกต่างในทัศนคติเบื้องต้น

ดูภาพที่ 3 ประกอบ

ภาพประกอบ 3. คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต
โดยจำแนกตามระดับอายุ

ตาราง 21. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามแบ่งตามทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม

ทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม	N	$\sum X$	$\sum X^2$	$\bar{X}$	S^2	S
A	31	12390	5022352	399.677	2344.959	48.425
B	102	41353	16890341	405.422	1242.009	35.242
C	49	19983	8225513	407.816	1585.820	39.822
D	58	24223	10187367	417.638	1253.042	35.398
E	26	11427	5058279	439.500	1444.500	38.007

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมแตกต่างกันออกไป จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตาราง 22

ตาราง 22. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยแยกตามทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ทัศนคติต่อชีวิตสังคม	31309.70	4	7827.43	5.384**
Error	379446.91	261	1453.82	
รวม	410756.61	265		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $F_{.99} (4,261) = 3.39$

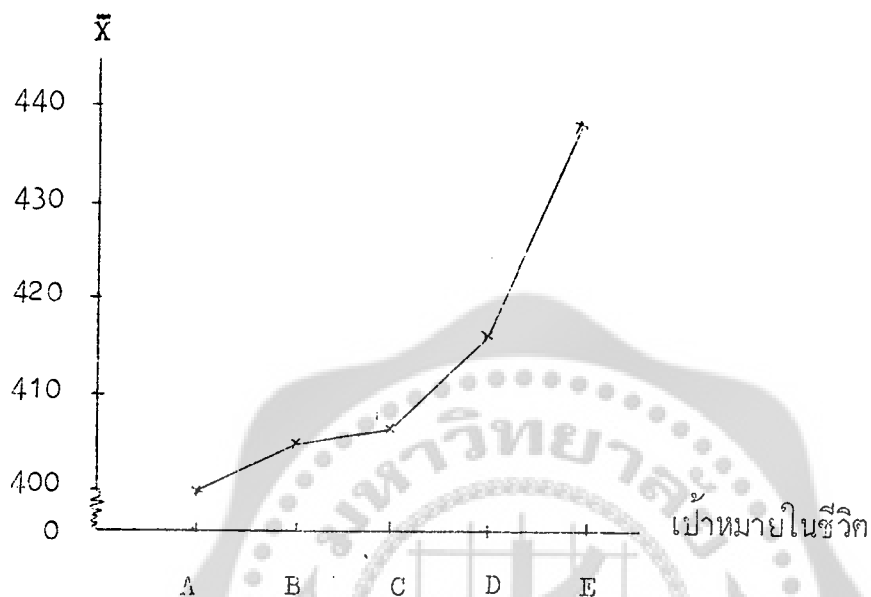
จากตาราง 22 จะเห็นว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ดังตาราง 23

ตาราง 23. การทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา
เป็นรายคู่ระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกัน

ทัศนคติ		A	B	C	D	E
	คะแนนเฉลี่ย	399.677	405.422	407.816	417.638	439.500
A	399.677	—	5.745	8.139	17.961	39.823**
B	405.422		—	2.394	12.216	34.078**
C	407.816			—	9.822	31.684**
D	417.638				—	21.862
E	439.500					—
	$q_{.99} (r, 261)$		3.64	4.12	4.40	4.60
	$\sqrt{MS_{error}/n} \cdot q_{.95} (r, 261)$		21.335	24.148	25.789	26.962

** ค่า q มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 23 แสดงให้เห็นว่า นิสิตที่มีเป้าหมายในชีวิตหลังจากจบการศึกษาแล้วว่า เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุมรรคธรรม จะเป็นผู้ที่ทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาดีกว่าผู้ที่ไม่มีเป้าหมายว่า เพื่อหาเงิน เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า และเพื่ออยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับพวกที่มีเป้าหมายเพื่อทำสิ่งที่ตัวเองรักและมีความสุข ซึ่งผลการทดสอบอันนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่ทัศนคติต่อชีวิตสังคมที่ว่า เพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้บรรลุมรรคธรรม น่าจะมีทัศนคติที่ต่อพระพุทธศาสนามากกว่าคนอื่น ๆ" เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ภาพที่ 4 ประกอบ

ภาพประกอบ 4. คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตโดย
จำแนกตามทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม

ตาราง 24. การสัณนิษฐานของแบบสอบถามแบ่งตามฐานะทางเศรษฐกิจ

ฐานะ	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s
ค่อนข้างรวย	50	20287	8298609	405.740	1374.727	37.077
ปานกลาง	114	46551	19203315	408.342	1721.962	41.497
ค่อนข้างจน	71	29209	12180677	411.394	2346.557	48.441

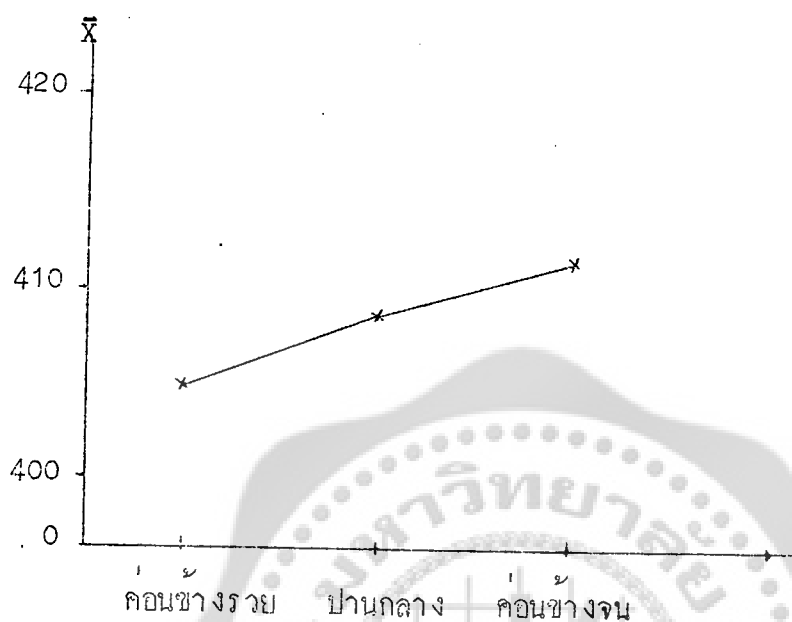
เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน
จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตาราง 25

ตาราง 25. การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่าง
ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิต โดยแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ฐานะ เศรษฐกิจ	968.08	2	484.04	0.263
Error	426202.24	232	1837.08	
รวม	427170.32	234		

$$F_{.95} (2, 232) = 3.00$$

จากตาราง 25 จะเห็นว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันนั้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าเมื่อพิจารณาคุณคะแนนเฉลี่ยแล้วจะมีแนวโน้มเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนน่าจะมีทัศนคติที่ต่อพระพุทธศาสนามากกว่า ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างร่ำรวย" จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่มีฐานะค่อนข้างรวย ปานกลาง และค่อนข้างจน มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นแนวโน้มได้ชัดเจนขึ้น ภาพที่ 5 ประกอบ

ภาพประกอบ 5. คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระพุทธรักษาของนิสิต
โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validty)
ของแบบสอบถามได้กระทำโดย วิธี Known-Group Technique สำหรับ Known-
Group ในที่นี้ได้ใช้ทดสอบกับพระสงฆ์ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
คือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 48 รูป โดยนำเอาคะแนน
ของพระสงฆ์จากแบบสอบถามฉบับเดียวกันนี้มาหาความแตกต่าง กับคะแนนของนิสิตซึ่งได้
ทำการสุ่มตัวอย่างมาเป็นจำนวน 48 คน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 26. ค่าสถิติพื้นฐานและผลการทดสอบความแตกต่างที่คั่นคติ
ที่มีต่อพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ และนิสิต

แบบสอบถาม	ประเภท	N	$\sum x$	$\sum x^2$	$\bar{x}$	s^2	s	t
ตอน 1	พระสงฆ์	48	7473	1168533	155.688	108.092	10.397	6.210 ^{**}
	นิสิต	48	6773	963059	141.104	156.606	12.514	
ตอน 2	พระสงฆ์	48	4107	353363	85.563	41.656	6.454	7.163 ^{**}
	นิสิต	48	3570	269064	74.375	75.431	8.685	
ตอน 3	พระสงฆ์	48	3160	212190	65.833	88.440	9.404	7.469 ^{**}
	นิสิต	48	2511	134593	52.313	68.858	8.298	
ตอน 4	พระสงฆ์	48	837	14617	17.438	0.464	0.681	11.661 ^{**}
	นิสิต	48	577	7401	12.021	9.893	3.145	
ตอน 5	พระสงฆ์	48	2550	136480	53.125	21.516	4.639	10.545 ^{**}
	นิสิต	48	1861	75321	38.771	67.415	8.211	
ตอน 6	พระสงฆ์	48	5772	697118	120.250	64.575	8.036	9.114 ^{**}
	นิสิต	48	4912	508344	102.333	120.908	10.996	
รวมทั้งฉบับ	พระสงฆ์	48	23889	11928413	497.688	833.113	28.864	11.354 ^{**}
	นิสิต	48	20204	8568188	420.917	1361.440	36.898	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$$t_{.99} (94) = 2.36$$

จากตาราง 26 จะเห็นว่าทัศนคติของพระสงฆ์และนิสิต ที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุก ๆ ตอน นั่นก็ แสดงว่าแบบสอบถามฉบับนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เอง

สรุปย่อผลการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตคณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ทั้งนักเพื่อศึกษาว่า ผู้ที่จะออกไปเป็นผู้นำของประเทศชาติในหน้าที่ต่าง ๆ กันนั้น ต่างก็มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไรบ้าง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 จำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในการทดสอบครั้งนี้ ได้ดัดแปลงมาจาก Attitude toward the church จากหนังสือ Scales for the Measurement of Attitudes จากแบบสอบถามของ สลิลลา วรธนันจริยา และจากผลงานของสภาวิจัยแห่งชาติ มีทั้งหมด 6 ตอน ดังนี้

- ตอน 1 ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป มี 36 ข้อ
- ตอน 2 ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา มี 20 ข้อ
- ตอน 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน มี 22 ข้อ
- ตอน 4 ความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ชุด คือ
 - ชุดที่ 1 ให้อบรมถูกหรือผิด มี 8 ข้อ
 - ชุดที่ 2 ให้เลือกตอบ มี 10 ข้อ

ตอน 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา มี 12 ข้อ

ตอน 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม มี 28 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. กำหนดค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามและค่าระดับคะแนนเฉลี่ย เช่น ค่ารายเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน เป็นต้น เพื่อการศึกษาถึงคุณสมบัติเบื้องต้นของแบบสอบถาม และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตที่เรียนต่างคณะวิชาและต่างชั้นเรียน

2. กำหนดหาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบสอบถามแต่ละตอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาค้นคว้าสรุปผลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่เรียนต่างคณะวิชากัน คือ คณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ พบว่า นิสิตทั้ง 3 คณะวิชามีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นเดียวกัน แต่ต่างคณะวิชากัน พบว่า

1.1 นิสิตชั้นปีที่ 1 ของทั้ง 3 คณะ มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

1.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้ง 3 คณะ มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะการศึกษามีทัศนคติที่ดีกว่านิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่เรียนต่างชั้นเรียน คือ ชั้นเรียนปีที่ 1 กับปีที่ 4 พบว่า

2.1 ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะ การศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติที่ดีกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

2.2 ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะ รัฐศาสตร์ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะ วิทยาศาสตร์ ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตทั้ง 3 คณะวิชา โดยแยกตามเพศ พบว่า เพศหญิงมีทัศนคติที่ดีกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ และเมื่อแยกทดสอบเป็นตอน ๆ แล้ว พบว่า

3.1 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป ไม่แตกต่างกัน

3.2 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

3.3 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และคำสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ โดยนิสิตหญิงมีทัศนคติที่ดีกว่านิสิตชาย

3.4 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

3.5 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความเชื่ออันเป็นรากของพระพุทธศาสนา แตกต่างกับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ โดยนิสิตหญิงมีทัศนคติที่ดีกว่า นิสิตชาย

3.6 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ โดยนิสิตหญิงมีทัศนคติที่ดีกว่านิสิตชาย

4. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่เฝ้ายามและไม่เฝ้ายาม พบว่า นิสิตที่เฝ้ายามและไม่เฝ้ายามมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน

5. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีระดับอายุต่างกัน พบว่า นิสิตที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน

6. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีทัศนคติต่อชีวิตสังคมต่างกัน (ทัศนคติที่มีต่อชีวิตสังคม หมายถึง เป้าหมายที่สำคัญที่สุดในชีวิตของนิสิตหลังจากจบการศึกษาแล้ว) พบว่า

6.1 นิสิตที่มีเป้าหมายว่า เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุบรรณธรรม มีทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่มีเป้าหมายว่า เพื่อหาเงิน เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า และให้อยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ แต่มีทัศนคติ ไม่แตกต่างกับนิสิตที่มีเป้าหมายเพื่อทำสิ่งที่สังคมให้แกสังคม

6.2 นิสิตที่มีเป้าหมายว่า เพื่อหาเงิน เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า ให้อยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข และเพื่อทำสิ่งที่สังคมให้แกสังคม มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

7. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน (สิ่งแวดล้อม หมายถึง ฐานะทางเศรษฐกิจ) พบว่า นิสิตที่มีฐานะค่อนข้างรวย ปานกลาง และค่อนข้างยากจน มีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑. ถึงแม้ว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตคณะการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ไม่แตกต่างกันก็ตาม แต่เมื่อถูกจากคะแนนเฉลี่ยแล้วยังมีแนวโน้มที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่เรียนทางการศึกษาน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนา มากกว่าผู้ที่เรียนรัฐศาสตร์ และผู้ที่ไม่มีทัศนคติที่ค่อนข้างไม่ดีต่อศาสนาน่าจะเป็นผู้ที่เรียนทางวิทยาศาสตร์" ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากว่าในคณะการศึกษาของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตรนั้น บรรดาอาจารย์ผู้สอนต่างก็ได้สอดแทรกความรู้หรือทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาลงในวิชาที่สอน อันเป็นความมุ่งหมาย วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสนทนาก่อนคือ คร.สาโรช บัวศรี หรือจากเหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ที่ประสานมิตรนั้นบางคนก็เคยเป็นกรูมาแล้ว ซึ่งอาจเพราะเป็นอาชีพที่หนักต้องอาศัยคุณธรรม ความอดทนและเสียสละอย่างมาก กรูนอกจากจะให้วิชาความรู้แล้วยังคอยดูแลความประพฤติและอบรมศีลธรรมจรรยาแก่นักเรียนอีก เมื่อนักเรียนมีปัญหาและความเดือดร้อนอย่างใดครูก็ให้ความช่วยเหลือ สมพร เทพสิทธิ ไกล่ล่าวไว้ว่า "นอกจากวิชาทางโลกแล้ว ครูควรจะเป็นผู้รู้วิชาทางธรรมอีกด้วย แม้จะไม่ใช่ว่าเป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมก็ตาม เพราะหน้าที่ของครูไม่ใช่เพียงการให้ความรู้แก่ศิษย์อย่างเดียว แต่จะต้องอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี อีกด้วย ครูจึงควรมีความรู้ทั้งทางคคโลกและคคธรรม" (สมพร., 2513 : 104 - 105) เหตุผลอีกข้อหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือ ทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรได้จัดกิจกรรมทางศาสนาขึ้นทุกวันพฤหัสบดี เรียกว่า Moral Lab ซึ่งทางวิทยาลัยได้เปิดโอกาสให้นักนิสิตทุกคนได้เข้าไปร่วมกับรายการนี้ โดยให้ทั้งการเล่าเรียนในตอนบ่ายของวันพฤหัสบดี จากเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จึงทำให้นิสิตของประสานมิตรมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ส่วนทางคณะรัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น

ก็มีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้ง กลุ่มศึกษาพุทธศาสนาและประเพณีขึ้น และก็ได้มีการบริหารงานกันอย่างเข้มแข็ง มีรายการที่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้ก็จะช่วยให้มีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนาได้ ดังนั้น จะเห็นว่าสิ่งที่ช่วยเพิ่มพูนทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้นนั้น น่าจะมาจากปรัชญา การศึกษาของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย รวมทั้งหลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นต้น

2. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตชั้นปีที่ 1 พบว่า ไม่แตกต่างกัน เหตุที่เป็นดังนี้ก็จะเป็นเพราะนิสิตชั้นปีที่ 1 นั้นเพิ่งเข้าเรียนใหม่ ๆ และมาจากระดับชั้นเดียวกันคือ ชั้น ม.ศ.5 หรือ ป.กศ. ต้น ดังนั้นจึงมีความคิดเห็น เหมือน ๆ กัน แต่เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของชั้นปีที่ 4 กลับพบว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะการศึกษามีทัศนคติแตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้จะเป็นเพราะการตั้งจุดมุ่งหมาย ในการสร้างหลักสูตรของแต่ละคณะวิชา และน่าจะเกี่ยวกับภูมิสำเนาของนิสิตก็เป็นไปได้ นิสิตคณะวิชาการศึกษาผ่านมากมีภูมิสำเนาอยู่ในตัวเมืองต่างจังหวัดและชนบทต่างจังหวัด คนเหล่านี้ย่อมอยู่ใกล้ชิดกับศาสนามากกว่าคนในนครหลวงฯ สมพร เทพลีธา กล่าวว่า "คนในชนบทซึ่งยังมีความเจริญแผ่ไพศาลน้อย ก็จะมีใจเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปและ เชื่อใจกันยิ่งกว่าคนในเมืองใหญ่" (สมพร, 2513 : 93) ส่วนทัศนคติของนิสิตคณะ รัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ไม่แตกต่างกันก็จะเป็นเพราะนิสิตทั้ง 2 คณะนี้อยู่ใน สิ่งแวดล้อมอันเดียวกัน ดังนั้นก็ย่อมมีความคิดเห็นคล้าย ๆ กัน

3. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตในคณะเดียวกัน แต่อยู่ต่างชั้นกัน พบว่า ในคณะวิชาทางการศึกษานิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติที่ดีกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลอันนี้ชี้ให้เห็นถึงการสอนของอาจารย์ในคณะนี้ที่ได้นั้น ในเรื่องพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา และทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรก็ยังได้ จัดให้มีชั่วโมงอบรมทางศีลธรรมขึ้นเพื่อให้ได้มีโอกาสได้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา คียิ่งขึ้น ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะรัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์นั้น มีทัศนคติ ไม่แตกต่างกันเลย ทั้ง ๆ ที่ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ได้จัดตั้ง กลุ่มศึกษาพุทธศาสนา

และประเพณีขึ้น / แคนิสต์ส่วนใหญ่ก็ยังคงให้ความสนใจในกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่า แต่เมื่อดู
แนวโน้มนั้นแล้วจะเห็นว่านิสิตทั้ง 2 คณะนี้ก็มีทัศนคติที่ถือพระพุทธศาสนา แสดงว่านิสิต
ทั้ง 2 คณะนี้ก็มีทัศนคติที่ถือพระพุทธศาสนา แสดงว่านิสิตมหาวิทยาลัยของเราซึ่งกล่าว
ได้ว่าเป็นมันสมองของประเทศ เป็นบุคคลชั้นปัญญาชนมิได้ทอดทิ้งต่อการศึกษาศาสนา
ซึ่งเป็นศาสนาคู่บ้านคู่เมืองของเรา และทำให้ไม่มีใครกล่าวอีกต่อไปว่า คนที่สนใจ
ในพระพุทธศาสนาเป็นคนกริ เป็นคนไม่ทันสมัย การที่พระพุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อม
หาได้อยู่ที่จำนวนพระหรือจำนวนวัดวาอารามเท่านั้นไม่ แต่อยู่ที่ว่าพวกเราพุทธศาสนิกชน
มีความรู้ความสนใจในพระพุทธศาสนา เพียงใดและได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นสำคัญ

4. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตโดยแยกตามเพศ พบว่า
นิสิตหญิงมีทัศนคติที่ถือพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไป
ตามสมมติฐานที่ว่า "เพศหญิงน่าจะมีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาค่อนข้างดีกว่าเพศชาย"
และเหมือนกับงานวิจัยของ สลิลลา วรรณจิรียา ซึ่งพบว่า ทัศนคติของนิสิตชายและหญิง
ที่มีต่อศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 กล่าวคือ นิสิตหญิงมีทัศนคติที่เห็นชอบ
ด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชาย (สลิลลา, 2512 : 52) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเพศหญิง
ซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ มีจิตใจอ่อนโยน และดำรงชีวิตประจำวันอยู่อย่างเรียบง่าย ๆ ดังนั้น
จึงมีเวลาคิดหรือมีสิ่งแวดล้อมที่อำนวยให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเกี่ยวกับศาสนามากกว่า
เพศชาย ซึ่งเพศชายเป็นเพศที่มักจะให้ความสนใจแต่ในเรื่องที่ตื่นเต้นทันสมัยต่อเหตุการณ์
อยู่เสมอ หรืออีกประการหนึ่งอาจจะเพราะเพศชายในวัยที่กำลังเล่าเรียนนั้นมักจะตั้งอยู่
ในความประมาท คือคิดว่าตัวเองนั้นจะสนใจในพระพุทธศาสนาเมื่อใดก็ได้เพราะในอนาคต
ก็จำเป็นที่จะต้องบวชเรียนอยู่แล้ว ดังนั้น ในตอนนี้จึงให้ความสนใจในเรื่องอื่น ๆ มากกว่า
เรื่องทางศาสนา

5. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตที่เคยบวชและไม่เคยบวช
พบว่า ทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อดูคะแนนเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่า
มีแนวโน้มที่จะเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่บวชแล้วน่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่ยังไม่บวช" ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะผู้ที่บวชแล้วย่อมได้รับการเล่าเรียน

เรื่องทางศาสนาจากสำนักที่ตนไปบวชอยู่ อันทำให้เกิดความรู้และเกิดทัศนคติที่ดีต่อศาสนา มากขึ้น แต่เมื่ออุณหลความแตกต่างของคะแนนของผู้ที่เอยบวชและไม่เอยบวชจากการวิจัย ครั้งนี้ ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะ นิสิตที่เอยบวชเหล่านี้คงจะบวช ในระยะเวลาอันสั้นเนื่องจากต้องกลับมาเรียนหนังสืออีก หรือบางคนก็บวชเพราะความ จำเป็น เช่น บวชหน้าไฟ บวชเกษน บวชเพื่อเสาะเคราะห์ บางคนก็บวชเพื่อพักผ่อน เป็นต้น คนเหล่านี้ไม่เอยบวชด้วยความเลื่อมใสศรัทธาที่จะศึกษาหาความรู้และปฏิบัติธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา และเป็นการบวชในระยะสั้น ย่อมไม่ได้ผลเท่าที่ควร

6. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตโดยแบ่งตามระดับอายุ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อดูคะแนนเฉลี่ยแล้วก็จะเห็นแนวโน้มว่าผู้มีอายุน้อยจะมี ทัศนคติที่ดีกว่าผู้มีอายุน้อย ซึ่งผลที่ได้ก็ตรงข้ามกับสมมติฐานที่ว่า "ผู้มีอายุน้อยน่าจะมี ทัศนคติที่ดีกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า" ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะผู้ที่มี อายุมากย่อมมีประสบการณ์มาก มีความคิดความเห็นดี และรู้อะไรเป็นอย่างไร ซึ่งย่อม ต้องรู้จักว่าผู้ที่มีอายุน้อย เหตุผลอีกประการหนึ่งก็อาจจะเป็นเพราะเยาวชนของเรา ส่วนมากไม่สนใจจะสนใจและมีความรู้ในพระพุทธศาสนาเท่าใดนัก ดังจะเห็นได้จากคนที่ไปวัด หรือไปฟังปาฐกถาที่เกี่ยวข้องกับธรรมะ ส่วนมากมักจะเป็นคนสูงอายุมากกว่า และถ้าเรา จะลองสำรวจหนังสือและนิตยสารที่หนุ่มสาวของเราอ่าน จะเห็นว่ามีหนุ่มสาวน้อยคนเต็มที ที่สนใจหนังสือและนิตยสารธรรมะ การสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการทำ ความดี ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาและความพยายามและการตั้งใจ หนุ่มสาวซึ่งโดยปกติมักจะชอบ ตามใจตัวเองมากกว่าจะตั้งใจตัวเอง จึงไม่ค่อยสนใจในพระพุทธศาสนามากนัก แต่เมื่อดู คะแนนเฉลี่ยแล้ว พบว่านิสิตเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาพอสมควร

7. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตโดยแยกตามทัศนคติ ที่มีต่อชีวิตสังคม พบว่า

7.1 ผู้ที่มีเป้าหมายว่า เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุมรรคธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างจากผู้ที่มีเป้าหมายว่า เพื่อหาเงิน เพื่อกระทำการในสิ่งที่ ข้างเจ้าคิดว่ามีคุณค่า และเพื่ออยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า

"ผู้ที่ทัศนคติต่อชีวิตสังคมที่ว่า เพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้บรรลุถึงบรมธรรม น่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าคนอื่น ๆ" ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้ที่มีเป้าหมายว่า เพื่อพัฒนาตนเอง และช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุบรมธรรมนั้น ส่วนมากเป็นผู้ที่เรียนครูหรือเรียนที่คณะวิชาการศึกษา จากจำนวนผู้ที่ตอบข้อทั้งหมด 26 คน ปรากฏว่า เป็นนิสิตจากคณะวิชาการศึกษา 15 คน คณะรัฐศาสตร์ 7 คน และคณะวิทยาศาสตร์ 4 คน หรือจากเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ คนเหล่านั้นน่าจะเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในศาสนา และเข้าใจในหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า มากกว่าคนอื่น ๆ นั่นเอง ผลการวิจัยข้อนี้เหมือนกับผลงานวิจัยของสลิลลา วรธนัจฉริยา (สลิลลา, 2512 : 52) ซึ่งพบว่า นิสิตกลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ในศีลในธรรมจะเห็นชอบด้วย กับศาสนา มากกว่ากลุ่มที่แสวงหาตำแหน่งในสังคม ความร่ำรวยและชื่อเสียง และมากกว่า กลุ่มที่ทุ่มเทตนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคม

7.2 ผู้ที่มีเป้าหมายว่า เพื่อหาเงิน เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า เพื่ออยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข และเพื่อทำสิ่งที่คุ้มค่าให้แก่สังคม มีทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นว่าถ้า นิสิตนักศึกษาหันมาสนใจในพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังแล้ว ก็จะเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาทางสังคมได้มากขึ้น นิสิตนักศึกษาสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตัวเพื่อรับเอาความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ได้ในชีวิตจริง ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า "ขอให้นักศึกษาที่เป็นพุทธบริษัท อย่มาองอะไรในค้ำนเคี้ยว หรือโดยส่วนเคี้ยว เช่น ยืนยันชีวิตนี้เป็นทุกขอย่างนี้เป็นค้ำ หรือเป็นสุขสนุกสนานก็ตาม ขอให้มองในแง่ที่ว่าชีวิตนี้เป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้ แก้ไขได้ เปลี่ยนแปลงได้ ตามเหตุตามปัจจัย เพราะสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย แก้ไขได้ เรามองดูสิ่งทั้งหลายในฐานะเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ ปรับปรุงให้ตรงตามที่เราระสงค์ หรือใคร ๆ ควรที่จะประสงค์ได้ แม้ว่าการศึกษาของโลกในปัจจุบันหรือตัวโลกในปัจจุบันหันหลังให้บรมธรรม มันก็เป็นสิ่งที่แก้ไขได้ เมื่อคนอื่นเขาไม่แก้ เราก็แก้ของเรา ก็ยังได้" (พุทธทาสภิกขุ, 2514 : 142)

8. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตโดยแยกตามฐานะเศรษฐกิจคือนิสิตที่ค่อนข้างรวย ปานกลาง และค่อนข้างจน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อถูกกระตุ้นเฉยๆแล้วก็จะเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้าง

ยากจนน่าจะมีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่มีฐานะ เศรษฐกิจค่อนข้างรวย" ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะคนจนมักจะเป็นคนที่มีความกตัญญูกตเวทิตา มีความทะเยอทะยาน อยากเป็นคนร่ำรวย คนจนมีความขวนขวาย คนสำคัญของโลกมากมายเป็นคนจนมาก่อน ลวาทะที่ปรากฏมาตามาว่าให้คนมีความกตัญญูพยายามคิดค้นคว้าเพื่อศึกษาหาความรู้ ทั้งนี้ก็เพื่อ อยากเห็น อยากดี นั่นเอง ส่วนคนร่ำรวยนั้นก็คือพวกที่อยู่ดี-กินดี มีความเป็นอยู่ อย่างสบายไม่มีความทุกข์ใด ๆ จึงไม่ค่อยมีความกตัญญูหรือความเชื่อในทางศาสนาเท่าใดนัก เพราะคนร่ำรวยเหล่านี้มักจะเป็นพวกวัตถุนิยม เห็นความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ว่า "ที่ไปจับเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการเมือง การทหารอะไร ให้มีการอยู่ดี-กินดี ทางวัตถุสูงสุด แล้วจิตใจก็จะดีเอง คัดเรื่องศาสนา เรื่องวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องจิตใจล้วน ๆ ออก ถ้าเขาพูดถึงวัฒนธรรม พูดถึงศาสนาบ้าง เขากลับเอามา เป็นบริวารของวัตถุ วัฒนธรรมของเขาก็คือเรื่องทางวัตถุ ความก้าวหน้าทางวัตถุ ทางศาสนาก็เป็นเพียงขนบธรรมเนียมพิธีรีตอง มาช่วยเหลือให้แกพวกปฏิบัติงานทางวัตถุ ให้สบายใจ ให้อนุใจ อะไรบ้าง นี่แหละ มาลดค่าของพระเจ้า ลดค่าของศาสนา ลงไป มากมาย เกือบทั้งสิ้นอย่างนี้เอาเป็นบริวารของวัตถุ" (พุทธทาสภิกขุ, 2514 : 51)

สรุปผล

จากการศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตคณะวิชาการศึกษาคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 300 คน สรุปผลได้ดังนี้

1. นิสิตทุกคณะวิชามีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนา
2. นิสิตที่เรียนคณะการศึกษามีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตที่เรียนคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์
3. นิสิตที่อยู่ชั้นปีที่ 4 มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตที่อยู่ชั้นปีที่ 1
4. นิสิตหญิงมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ศรัทธาพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตชาย

5. นิสิตชายที่เคยบวชแล้วมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตชายที่ยังไม่เคยบวช

6. นิสิตที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตที่มีอายุน้อย

7. นิสิตที่มีเป้าหมายในชีวิตว่า เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรด ุเบรรมธรรม มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าคนอื่น ๆ

8. นิสิตที่มีฐานะ เศรษฐกิจค่อนข้างยากจนมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่า นิสิตที่มีฐานะ เศรษฐกิจค่อนข้างร่ำรวย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะได้มีการสอบถามทัศนคติของนิสิตที่มีต่อศาสนาอื่น ๆ แล้วนำมา เปรียบเทียบกับทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา

2. ควรจะได้ทำการสอบถามผู้ที่มิใช่นักศึกษา เช่น แพทย์ หนายความ นักธุรกิจ ครู ข้าราชการ เป็นต้น เพื่อศึกษาว่า บุคคลในอาชีพไหนมีทัศนคติที่ดีต่อ พระพุทธศาสนามากที่สุด

3. น่าจะได้มีการติดตามศึกษาในระยะ 10 – 20 ปีให้หลัง ดูความเจริญทางวัตถุ และเพื่อวิจัยว่าทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของคนเหล่านี้มีแนวโน้มเป็นอย่างไรบ้าง

4. น่าจะได้มีการวิจัยที่ลึกซึ้งลงไปมากกว่านี้ คือวัดให้ลึกลงไปยิ่งกว่าวัดทัศนคติ ซึ่งคงต้องศึกษาวิธีการอีกมากมาย จึงจะได้เครื่องมือที่ละเอียดและเที่ยงตรง

บรรณานุกรม

- อำนาจ วิมະสิน การสำรวจความสนใจและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของเด็กวัยรุ่นในจังหวัด
นนทบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509, 69 หน้า.
- ชลอ อุทกภาชนัน, พ.ศ.อ. วิจัยพุทธปรัชญาเปรียบเทียบกับหลักวิทยาศาสตร์ แพร่พิทยา
 2512, 410 หน้า.
- ศิริเอก ชัยนาม พระพุทธศาสนากับการปกครอง โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทยาลัย 2499,
 22 หน้า.
- นพพร อุดยพันธ์ ความสนใจและทัศนคติของเยาวชนต่อพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2506, 122 หน้า
- บุสดี โยธินทวี สำรวจความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนาของนักเรียน
ชั้น ม.ศ.4 สายอาชีพ (แผนกพลศึกษา) วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508, 76 หน้า.
- พระปัญญานันทมุนี ชาวพุทธควรเชื่ออย่างไร โรงพิมพ์อัครมอักษ 2509, 62 หน้า.
- พิชชา เกกานนท์ การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ
 มหาวิทยาลัย 2512, 202 หน้า.
- พัฒนา ชูแจ้ง การอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อพุทธศาสนาใน
โรงเรียนวันอาทิตย์จังหวัดพระนคร วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508, 88 หน้า.
- พุทธทาสภิกขุ บรมธรรม ทางหุ่นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร 2514, 864 หน้า.
- พุทธทาสภิกขุ หลักพุทธธรรม บริษัทศิริพิสด์ 2508, 265 หน้า.

- ภิญโญ บัวทอง ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนต่อพุทธศาสนาในชั้นเตรียมอุดมศึกษา
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2503, 76 หน้า.
- ภิญโญ ศรีหงส์ ทัศนคติและความสนใจของนักเรียนมัธยมศึกษาพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2501, 102 หน้า.
- ระวี ภาวิไล พุทธศาสนาในประเทศไทย องค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันอาเซียนตะวันออก
เฉียงใต้ 2510, 29 หน้า.
- ราศรี ทองสวัสดิ์ การอบรมศีลธรรมและพุทธศาสนาในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ในทัศนคติของครู วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2503, 99 หน้า.
- วิทย์ นิมนวด, พลตรี "คำกล่าวปราศรัย" เสียงระฆังทอง 3 : 7 เมษายน-พฤษภาคม-
มิถุนายน 2514.
- สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ "พระราชเสาวนีย์" อนุสรณ์ 72 ปี โรงพิมพ์อักษร
สัมพันธ์ 2511, หน้า 4-5.
- สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก บันทึกการเสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา-ยุโรป-อินเดีย
โรงพิมพ์การศาสนา 2505, 405 หน้า.
- สมพร เทพสิทธิฯ พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน โรงพิมพ์อักษรบริการ
2513, 417 หน้า.
- สวลีลา วรธนัจฉริยา การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เฝ้าศาสนา
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512,
80 หน้า.
- สุชา ธรรมมิตร การอบรมพุทธศาสนาและศีลธรรมทางบ้าน วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2504.

สุภัทรา สุภัทรนันท์ ทัศนคติและความสนใจของนักศึกษาที่มีต่อพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2505.

สุมาลี สุทธิปรีดา การอบรมพระพุทธศาสนาและศีลธรรมทางบ้าน วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2503, 76 หน้า.

Ferguson, George A., Statistical Analysis in Psychology and Education,
McGraw-Hill Book Company, New York 1966, 466 pp.

Garrett, Henry E., Statistics in Psychology and Education, Vakins,
Feffer and Simons Privated Ltd., New York, 1966, 491 pp.

Guilford, J.P., Fundamental Statistics in Psychology and Education,
McGraw-Hill Book Company, New York, 1950, 633 pp.

Shaw Havin E., & Wright, Jack M., Scales for the Measurement of Attitude,
McGraw-Hill Book Company 1967, 604 pp.

Winer, B.J., Statistical Principles in Experimental Design, McGraw-Hill
Book Company, Inc., New York, 1962, 672 pp.

แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นความคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีต่อศาสนา ผู้วิจัยสนใจในความคิดเห็นของท่านมาก จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน โปรดแสดงความคิดเห็นอย่างจริงใจ เพราะความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้มาก เนื่องจากว่าแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป จึงไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ดังนั้นจึงขอให้ท่านตอบแบบสอบถามฉบับนี้อย่างเสรีให้ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าคนอื่นเขาจะตอบกันอย่างไร คำตอบของท่านจะไม่นำไปเปิดเผย จะใช้เฉพาะในงานวิจัยนี้เท่านั้น

แบบสอบถามทั้งหมดมี 6 ชุด คำตอบในแต่ละชุดอาจจะมีระดับไม่เท่ากัน ขอให้ท่านกรุณาอ่านแต่ละข้อความและเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

ตัวอย่าง ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความต่อไปนี้

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
"เราควรอภัยให้กับศัตรูของเรา"			✓	

ถ้าท่านไม่เห็นด้วย ก็เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่อง "ไม่เห็นด้วย" ดังตัวอย่าง

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

น.ส. จันทน์ วิชัยคำ

ปริญญาโทพัฒนการศึกษา

วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ หน้าข้อความซึ่งตรงกับคุณสมบัติของท่าน
(กรุณาตอบทุกข้อ ข้อละ 1 คำตอบ)

1. เพศ ☐ ชาย, ☐ หญิง (สำหรับเพศชาย ☐ เคยบวช, ☐ ไม่เคยบวช)
2. ประเภทวิชาที่สำเร็จมา ☐ การศึกษา, ☐ วิทยาศาสตร์, ☐ รัฐศาสตร์
3. ชั้น ☐ ปีที่ 1 ☐ ปีที่ 4
4. อายุ ☐ ต่ำกว่า 16 ปี ☐ 16 – 18 ปี ☐ 19 – 21 ปี
☐ 22 – 24 ปี ☐ 25 – 27 ปี ☐ 28 ปีขึ้นไป
5. สิ่งใดที่ท่านคิดว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในชีวิตของท่านหลังจากจบการศึกษาแล้ว
 เลือกเพียง 1 ข้อ
 - ☐ 1. เพื่อหาเงิน
 - ☐ 2. เพื่อมีตำแหน่งสูง ๆ
 - ☐ 3. เพื่อกระทำในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่ามีคุณค่า
 - ☐ 4. เพื่อความรื่นรมย์ในชีวิตในทุก ๆ วัน โดยไม่ต้องรับผิดชอบสิ่งใด
 - ☐ 5. เพื่ออยู่กับครอบครัวอย่างสันติสุข
 - ☐ 6. เพื่อทำสิ่งที่สังคมให้เกียรติ
 - ☐ 7. เพื่อมีชีวิตอยู่อย่างร่ำรวยทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น รถยนต์ หรือของต่าง ๆ
 - ☐ 8. เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุมรรคธรรม
 - ☐ 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 1 ความถี่เห็นที่มัสยิดศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ความเชื่อในศาสนาเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต					
2. ศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง					
3. ประชาชนทุกคนควรปกป้องและยกย่อง ศาสนาของเขาให้ผู้อื่นเห็นอกเห็นใจ					
4. ศาสนาลดความเป็นตัวของตัวเอง และกีดขวางการพัฒนาคุณภาพ					
5. ศาสนา เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับวิทยาศาสตร์ และ เหตุผล					
6. ความเชื่อในศาสนาทำให้ชีวิต มีความหมายมากขึ้น					
7. ศาสนาช่วยเร่งความปรารถนา ในตัวเองที่จะพัฒนาตัวเอง					
8. ศาสนาช่วยแก้ความกังวลของมนุษย์					
9. ศาสนา เป็นแค่เพียงมรดกตกทอด มาจากบรรพบุรุษ					
10. เกือบนี้ศาสนาเป็นสิ่งที่ล้าสมัยเสียแล้ว					
11. ศาสนาทำให้เกิดความสงบในส่วนลึก ของจิตใจมนุษย์					
12. ศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มี ความพอใจในชีวิตของตนเองแล้ว					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. คนเราควรจะสนใจศาสนาก็ต่อเมื่อ แก่แล้ว					
14. ศาสนาเป็นสิ่งที่คุ้มค่ายิ่ง เพราะเป็น ที่พึ่งทางใจของมนุษย์					
15. ศาสนาช่วยฝึกกระเบียบวินัย และศีลธรรมจรรยาให้แก่มนุษย์					
16. การปฏิบัติตามศาสนาจะก่อให้เกิดประโยชน์ จริง ๆ ก็ต่อเมื่อตัว自己有ศรัทธา และความเข้าใจจริง					
17. ศาสนามีรากฐานมาจากภาวะ ประสพหลอนของมนุษย์					
18. ศาสนาช่วยมนุษย์ให้พ้นจาก ความว่างเปล่าและว้าเหว					
19. ประชาชนควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ ศาสนาอย่างน้อยวันละครั้ง					
20. ครูควรย้ำเรื่องความดีของศาสนา ในห้องเรียน					
21. ความเชื่อทางศาสนาเกิดจาก ความโง่เขลาและอวิชชาของมนุษย์					
22. ศาสนาเป็นแค่เพียงยาระงับประสาท ชนิดหนึ่ง					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
23. ศาสนาเป็นเครื่องมือที่ชนชั้นปกครอง ใช้แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง สำหรับคนธรรมดาแล้วไม่มีประโยชน์ อะไร					
24. เพื่อที่จะได้ความสุขอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยศาสนา					
25. ศาสนาในยุคปัจจุบันที่อารยธรรม ก้าวหน้ามากนี้ เป็นสิ่งใกล้เคียงกับ การเชื่อถือโชคกลาง					
26. ประชาชนที่เอาใจใส่กับศาสนา ตามปกติแล้วจะ เป็นคนที่มีปรัชญา แห่งชีวิตที่ขึ้น และสมควรไ้รับ ความเคารพนับถือ					
27. ศาสนาช่วยให้เกิดสันติสุขในมวลมนุษย์ ได้อย่างมาก					
28. ศาสนาเป็นพลังที่จะแก้ไขความไม่เป็น ระเบียบของสังคมและซัด ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ได้					
29. มนุษย์จำเป็นจะต้องคิดเรื่องศาสนา อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต					
30. ถ้าศาสนาสูญหายไปจากโลกแล้ว ก็จะเป็นการสูญเสียอย่างหนึ่ง สำหรับมนุษยชาติ					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
31. ศาสนานั้นเป็นเสมือนหนทาง ที่อุกมสมบูรณ์หาที่เปรียบมิได้ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงควร เกินไป ตามทางสายนี้					
32. ศาสนาเป็นยา เสพติดที่ทำให้มนุษย์ อยู่ใต้อำนาจและทอคอดขังในชีวิต					
33. ศาสนาเป็นเรื่องของความมกมาย					
34. เราไม่จำเป็นต้องมีศาสนา ก็อยู่เป็นสุขได้					
35. การดำเนินชีวิตในทางโลก กับการดำเนินในทางศาสนา ไปด้วยกันไม่ได้					
36. ศาสนาทำให้มนุษย์สูงกว่าสัตว์					

ตอนที่ 2 ความกึกเห็นที่มั่ววักและพระพุทธรศาสนา

	เห็นควย อย่างยั้ง	เห็นควย	ไมแนใจ	ไมเห็นควย	ไมเห็นควย อย่างยั้ง
1. ถ้าเป็นไปไคประชาชนทุกกน ควรไปวักเคื่อนละ 2 ครั้ง					
2. โรงเรียนทุกแห่งควรส่งเสริม ให้นักเรียนมีความสนใจ และเอาใจใส่กับวักมากขึ้น					
3. ประชาชนทุกคน ควรวรบริจาคทรัพย์ ให้แก่วักตามความสามารถของตน					
4. ทุก ๆ คนควรจะไคมีส่วนร่วมกับ กิจกรรมของทางวักอย่างน้อย 1 แห่ง					
5. วักเป็นกาฝากของสังคม					
6. วักเป็นตัวแทนของความเทียงธรรม ของสังคม					
7. วักเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสำหรับ ประเทศไทยในทุกวันนี้					
8. วักแสดงถึงควมมมงาย ความซี้เกียจและความเห็นแก่ตัว					
9. การสร้างวักเป็นการใช้เงินมาก เกินกว่าผลที่จะไครับ					
10. คำสอนของพระพุทธเจ้า ไกรจะปฏิบัติ เมื่อไคก็ไค ไมขึ้นอยู่กักาลเวลา					
11. สังคมเมืองไทยเรายังซากและ กองการมากที่สุกก็อคนคี่และกนเสียสละ					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ความจริง ซึ่งใครค้านเถียงไม่ได้					
13. พระพุทธศาสนาควรสอนตั้งแต่ โรงเรียนประถมจนถึงมหาวิทยาลัย					
14. เด็ก ๆ ควรได้รับการอบรมสั่งสอน ให้เป็นคนเคร่งศาสนา					
15. พระพุทธศาสนามีลักษณะสมเป็น ศาสนาของโลกอย่างแท้จริง					
16. ควรจัดให้มีชั่วโมงอบรมทาง ศีลธรรมอาทิตย์ละครั้งในโรงเรียน ประถมจนถึงมหาวิทยาลัย					
17. ทุก ๆ คนควรไปศึกษาหาความรู้ จากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
18. วิชาพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะสามารถศึกษาข้อเท็จจริงได้ ทำให้คนอื่นเชื่อและปฏิบัติตามได้ ด้วยข้อพิสูจน์ต่าง ๆ					
19. การเรียนพระพุทธรศาสนาต้องเรียน ทั้งปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป					
20. พระพุทธศาสนาจะยืนอยู่ในโลกได้ ก็โดยที่เราต้องเข้าใจความต้องการ ของสังคม					

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน
ท่านทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยเพียงไร

	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ค่อยทำเลย
1. ศักยบาร				
2. พังเทศน์ที่วัด				
3. พังเทศน์จากวิทยุหรือโทรทัศน์หรือที่อื่นนอกจากวัด				
4. ปลอ่ยให้เหตุการณ์เป็นไปตามดวง				
5. สวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอน				
6. อ่านหนังสือธรรมะ				
7. สนทนาธรรมะกับผู้อื่นหรือกับพระ				
8. ยกมือไหว้เมื่อน่านวัดหรือสวนทางกับพระ				
9. ร่วมพิธีในวันสำคัญทางศาสนาที่วัด				
10. ร่วมกิจกรรมทางศาสนาทั้งทางสถานศึกษา				
11. ให้ท่านแกขอทานหรือทำการกุศลแก่ผู้ที่มีโชพระ				
12. บริจาคทรัพย์สินสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยทาง ๆ				
13. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน				
14. โต้เถียงกับพ่อแม่				
15. กราบพ่อแม่เมื่อให้เงิน				
๑ 16. กระทำสิ่งที่ไม่ดีศีล				
17. ห้ามตนเองไม่ให้ทำผิดศีลห้า				
18. ทำบุญเลี้ยงพระที่วัดหรือบ้าน				
19. ร่วมทำบุญทอดกฐินผ้าป่า				
20. ทำบุญอื่น ๆ เกี่ยวกับวัดและพระ				
21. อุทิศส่วนบุญให้คนอื่น ๆ				
22. ร่วมสร้างถาวรวัตถุเกี่ยวกับศาสนา				

ตอนที่ 4 ความรู้ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ชุดที่ 1 ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูก
และเขียนเครื่องหมาย X ลงหน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าผิด

- 1. ไตรลักษณ์ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- 2. สัมปยุตธรรม คือ ธรรมของบุรุษมีทั้งหมด 8 ข้อ
- 3. อิทธิบาท 4 คือ ทาน ปิยวาจา อคฺคจริยา สมานัตตา
- 4. สัมมากัมมันโต เป็นองค์ประกอบหนึ่งของมรรค 8
- 5. อักคยูกา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสัมปยุตธรรม
- 6. สังคหวัตถุ 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
- 7. หิริ โอตตัปปะ คือ การให้ละเว้นจากความละโมภ ความโกรธ
- 8. ขรवासธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

ชุดที่ 2 ให้เขียนวงกลมล้อมรอบหัวข้อคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด เพียงคำตอบเดียว

1. ไตรสิกขา คือ
 - ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 - ข. โลก โกรธ หลง
 - ค. ศีล สมาธิ ปัญญา
 - ง. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
2. อุปาทาน แปลว่า
 - ก. ความสังหรณ์ใจ
 - ข. ความยึดมั่น
 - ค. ความหลงผิด
 - ง. ความพอใจ
3. อวิชชา แปลว่า
 - ก. ความไม่มีวิชา
 - ข. ความไม่รู้หนังสือ
 - ค. การสอบตก
 - ง. ภาวะที่ปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง
4. กิเลส แปลว่า
 - ก. ความอยากได้
 - ข. ความไม่พอใจ
 - ค. สิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง
 - ง. การแสวงหาความสุขจากวัตถุ

5. นิพพาน แปลว่า

- ก. ที่สุดของความทุกข์
- ข. ที่สุดของความตาย
- ค. ที่สุดของความสงบ
- ง. ที่สุดของความสุข

8. ทมะ คือ

- ก. ความพอใจ
- ข. การบังคับตัวเอง
- ค. ความไม่ประมาท
- ง. การศึกษาธรรมะ

6. สันโดษ แปลว่า

- ก. การชอบอยู่เงียบ ๆ
- ข. การอยู่คนเดียว
- ค. การยินดีในสิ่งที่มีอยู่
- ง. การอดทน

9. ฉันทะ แปลว่า

- ก. ความพอใจ
- ข. ความเชื่อ
- ค. ความมีสติ
- ง. ความเสียสละ

7. วิริยะ หมายถึง

- ก. ความอดทน
- ข. ความเพียร
- ค. ความศรัทธา
- ง. ความจริงใจ

10. โสกะตัปปะ แปลว่า

- ก. ความมกมาย
- ข. ความรำลึกได้
- ค. ความกลัวบาป
- ง. ความละโมภ

ตอนที่ 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา

	เชื่อแน่	ค่อนข้างเชื่อ	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เชื่อ	ไม่เชื่อเลย
1. สิ่งที่เราเรียกว่าชาติหน้านั้นมีจริง					
2. คนเราเมื่อตายไปแล้วกลับมาเกิดได้อีก					
3. ความดีให้ผลคือความชั่วให้ผลชั่ว					
4. ความดีชั่วให้ผลในชาติหน้า					
5. สิ่งชั่วเป็นเรื่องบังเอิญไม่มีผลตามมา					
6. นรกสวรรค์มีจริง					
7. วิธีชีวิตของคนยอมแล้วแต่กรรมเวรในชาติก่อน					
8. คนมีกรรมเป็นของตน คือทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองตนเอง					
9. คนที่โง่ ใ้ชั่ว ใ้สุข ใ้ทุกข์ ก็เพราะเหตุอื่นที่ไม่ใช่กรรมของตน					
10. บุญบาปไม่มี					
11. ทำบุญไว้เมื่อตายจะไ้ขึ้นสวรรค์					
12. ขามนุษย์มีโทษมากกว่าชาติสัตว์ดิรัจฉาน					

ตอนที่ 6 ความกึกเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การฆ่าคนไม่ควรทำ					
2. การฆ่าคนโดยไม่เจตนาไม่ผิด หลักธรรม					
3. การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารไม่ผิด หลักธรรม					
4. การฆ่าคนหรือยิงไม่มีความผิด					
5. ควรใช้ถ้อยคำสุภาพให้มากที่สุด					
6. การพูดนินทาคนที่เราไม่ชอบควรทำ					
7. ไม่พูดเท็จเลยจะเป็นการดี					
8. การคบชู้ไม่เสียหาย					
9. เพี้ยวโสเภณีเป็นครั้งคราวไม่ผิด					
10. เพี้ยวโสเภณีบ่อย ๆ ไม่เสียหาย					
11. ไม่ควรเพี้ยวโสเภณีเลย					
12. การร่วมประเวณีกับหญิงโสค ไม่ผิดหลักธรรม					
13. ไม่ควรคบโกงหรือลักขโมย					
14. การคบโกงหรือลักขโมยเพื่อไม่ให้ อศตาย ไม่ผิดหลักธรรม					
15. การขโมยของหรืออาหารไปให้ แก่วแม่ที่ยากจนเป็นความกตัญญู					
16. การรับซื้อของโจร เป็นการผิด ศีลธรรมอย่างหนึ่ง					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
17. การเล่นเกมพนันคือการทำลาย ตนเอง					
18. เราควรเล่นเกมพนันบ้าง					
19. เล่นเกมพนันบ่อย ๆ ทำให้ร่ำรวยได้					
20. เล่นเกมพนันทำให้เป็นคน เฉลียวฉลาดทันคนอยู่เสมอ					
21. การดื่มสุราทำให้ความทุกข์หายไป					
22. ดื่มสุราเป็นครั้งคราวไม่ผิด					
23. ดื่มสุราเป็นประจำไม่ผิด					
24. ไม่ควรขยันทำงานนักไม่ซำ้ก็กาย					
25. ควรสนิทสนมกับนักเลงหัวไม้					
26. ควรร่วมการเล่นบันเทิงให้มากที่สุด					
27. ควรสนิทสนมเฉพาะผู้มีศีลธรรม					
28. การทำกรรมฐานเป็นเรื่องของ พระท่าน					

— ขอขอบคุณที่ได้ความร่วมมือ —

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ความเชื่อในศาสนา เป็นสิ่งที่สำคัญ ในชีวิต	15.33%	45.67%	22%	14.67%	1.33%
2. ศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง	5.33%	21.33%	14.67%	45.33%	12.33%
3. ประชาชนทุกคนควรปกป้องและยกย่อง ศาสนาของเขาให้อยู่เหนือสิ่งอื่นใด	8%	43.33%	14.33%	28.33%	5%
4. ศาสนาลดความเป็นตัวของตัวเอง และกีดขวางการพัฒนาคุณภาพ	1%	13.67%	12.67%	52.67%	19.33%
5. ศาสนา เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับวิทยาศาสตร์ และเหตุผล	2.67%	13%	21.33%	44.67%	16.67%
6. ความเชื่อในศาสนาทำให้ชีวิต มีความหมายมากขึ้น	9.67%	59.67%	17.33%	11.33%	1%
7. ศาสนาช่วยเราความปรารถนา ในทวมนุษย์ที่จะพัฒนาตัวเอง	8.67%	52%	21.67%	15.67%	1%
8. ศาสนาช่วยแก้ความกังวลของมนุษย์	19.67%	59.67%	11%	5.67%	.67%
9. ศาสนา เป็นแต่เพียงมรดกตกทอด มาจากบรรพบุรุษ	3.33%	13.33%	12.67%	49%	14.67%
10. เกียนี้ศาสนา เป็นสิ่งที่ล้าสมัยเสียแล้ว	.67%	3.67%	8%	46.33%	39.33%
11. ศาสนาทำให้เกิดความสงบในส่วนตัว ของจิตใจมนุษย์	40%	49%	6%	2.67%	1%
12. ศาสนาไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่ ความพอใจในชีวิตของตนแล้ว	2.67%	12.33%	16%	56.67%	11.67%

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. คนเราควรจะสนใจศาสนาก็คือเมื่อ แก่แล้ว	1%	4.33%	3%	59%	31.67%
14. ศาสนาเป็นสิ่งที่คุ้มค่ายิ่ง เพราะ ที่พึ่งทางใจของมนุษย์	27.33%	59.67%	10%	2.33%	.33%
15. ศาสนาช่วยฝึกกระเบียบวินัย และศีลธรรมจรรยาให้แก่มนุษย์	27.33%	65.67%	3.67%	1.33%	.67%
16. การปฏิบัติตามศาสนาจะได้ประโยชน์ จริง ๆ ก็ต่อเมื่อตัวเองมีศรัทธา และความเข้าใจจริง	37.33%	55.33%	5%	1.33%	.33%
17. ศาสนามีรากฐานมาจากภาวะ ประสพหลอนของมนุษย์	2.67%	7.67%	22.67%	46%	20%
18. ศาสนาช่วยมนุษย์ให้พ้นจาก ความว่างเปล่าและว้าเหว	8.33%	53.33%	24.67%	11%	2%
19. ประชาชนควรอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับ ศาสนาอย่างน้อยวันละครั้ง	2.67%	22%	33.67%	36%	4%
20. ครูควรย้ำเรื่องความดีของศาสนา ในห้องเรียน	8.33%	57.33%	16%	16%	2%
21. ความเชื่อทางศาสนาเกิดจาก ความโง่เขลาและอวิชชาของมนุษย์	1.67%	2.67%	12.67%	47.33%	35.33%
22. ศาสนาเป็นแค่เพียงยาระงับประสาท ชนิดหนึ่ง	2%	5.67%	11%	53.67%	27%

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
23. ศาสนา เป็นเครื่องมือที่ชนชั้นปกครอง ใช้แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง สำหรับคนธรรมดาแล้วไม่มีประโยชน์ อะไร	1%	2.67%	7.33%	55%	32.67%
24. เพื่อที่จะได้ความสุขอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยศาสนา	13%	45.33%	26%	12.67%	2%
25. ศาสนาในยุคปัจจุบันที่อารยธรรม ก้าวหน้ามากนี้ เป็นสิ่งใกล้เคียง กับการ เชื่อถือ โชคกลาง	6%	31.67%	20.67%	34%	6%
26. ประชาชนที่เอาใจใส่กับศาสนา ตามปกติแล้วจะเป็นคนที่มีปรัชญา แห่งชีวิตดีขึ้น และสมควรได้รับ ความเคารพนับถือ	11.33%	53.22%	23.33%	8.67%	2.33%
27. ศาสนาช่วยให้เกิดสันติสุขในมวลมนุษย์ ได้อย่างมาก	29%	57.33%	8.56%	2.67%	1.33%
28. ศาสนา เป็นพลังที่จะแก้ไข ความไม่เป็นระเบียบของสังคม และขจัดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ได้	20%	59.67%	11.67%	7%	1%
29. มนุษย์จำเป็นต้องคิดเรื่องศาสนา อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต	21.67%	58.33%	13.33%	4%	1.67%
30. ถ้าศาสนาสูญหายไปจากโลกแล้ว ก็จะ เป็นการสูญเสียอย่างหนึ่ง สำหรับมนุษยชาติ	31.33%	55.33%	9.67%	1%	1.33%

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
31. ศาสนานั้น เป็น เสมือนหนทาง ที่อุดมสมบูรณ์หาที่เปรียบมิได้ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงควร เดินไป ตามทางสายนี้	7%	44%	36%	11%	1.33%
32. ศาสนา เป็นยา เสพติดที่ทำให้นักบุญ อยู่ใต้อำนาจและทออาลัยในชีวิต	1.67%	5%	10.33%	52.33%	30%
33. ศาสนา เป็นเรื่องของความมั่งคั่ง	.67%	5%	13%	48.67%	31%
34. เราไม่จำเป็นต้องมีศาสนา ก็อยู่เป็นสุขได้	3.33%	15%	26%	39%	15%
35. การดำเนินชีวิตในโลก กับการดำเนินในทางศาสนา ไปด้วยกันไม่ได้	2%	7%	11.33%	56.67%	22.33%
36. ศาสนาทำให้นักบุญสูงกว่าสัตว์	26.67%	49%	11.67%	7.33%	3.67%

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ถ้าเป็นไปได้ประชาชนทุกคน ควรไปวัดเดือนละ 2 ครั้ง	6.67%	56.33%	20%	14%	2%
2. โรงเรียนทุกแห่งควรส่งเสริม ให้นักเรียนมีความสนใจ และเอาใจใส่กับวัดมากขึ้น	13.67%	71.67%	6%	7%	1%
3. ประชาชนทุกคนควรบริจาคทรัพย์ ให้แก่วัดตามความสามารถของตน	5.33%	66.67%	17.67%	9.33%	.33%
4. ทุก ๆ คนควรจะได้มีส่วนร่วม กับกิจกรรมของทางวัดอย่างน้อย 1 แห่ง	10%	57.33%	19%	10.67%	.67%
5. วัดเป็นกาฝากของสังคม	1%	3.67%	9%	48.67%	37%
6. วัดเป็นตัวแทนของความเที่ยงธรรม ของสังคม	5%	31.33%	45.67%	14.67%	2.33%
7. วัดเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสำหรับ สำหรับประเทศไทยในทุกวันนี้	8.33%	36%	32.33%	19.33%	3.3%
8. วัดแสดงถึงความมั่งคั่ง ความขี้เกียจและความเห็นแก่ตัว	1%	2.67%	9.67%	57.33%	28.33%
9. การสร้างวัดเป็นการใช้เงินมาก เกินกว่าผลที่จะได้รับ	2.33%	17%	27%	41%	11.67%
10. คำสอนของพระพุทธเจ้า ใครจะปฏิบัติเมื่อใดก็ได้ ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา	21.67%	53.33%	9.33%	12.67%	2%

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. สังคมเมืองไทยเรายังขาด และต้องการมากที่สุดคือคนดี และคนเสียสละ	55%	40.67%	3%	.33%	.33%
12. คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ความจริงซึ่งใครค้านเถียงไม่ได้	20.67%	31.67%	27.33%	15.67%	4.33%
13. พระพุทธศาสนาควรสอนตั้งแต่ โรงเรียนประถมจนถึงมหาวิทยาลัย	22.67%	46%	10.67%	16%	1.67%
14. เด็ก ๆ ควรได้รับการอบรมสั่งสอน ให้เป็นคนเคร่งศาสนา	2.67%	24%	26.67%	40.33%	5.67%
15. พระพุทธศาสนามีลักษณะสมเป็น ศาสนาของโลกอย่างแท้จริง	18.33%	45.67%	31%	4%	.33%
16. ควรจัดให้มีชั่วโมงอบรมทางศีลธรรม อาทิตย์ละครั้งในโรงเรียนประถม จนถึงมหาวิทยาลัย	11.33%	54%	18.67%	14%	1.67%
17. ทุก ๆ คนควรไปศึกษาหาความรู้ จากโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์	4.33%	34.67%	32%	26%	1.67%
18. วิชาพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะสามารถศึกษาข้อเท็จจริงได้ ทำให้คนอื่นเชื่อและปฏิบัติตามได้ด้วย ข้อพิสูจน์ต่าง ๆ	12.33%	38.67%	31%	14.33%	2%
19. การเรียนพระพุทธศาสนาต้องเรียน ทั้งปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป	10.33%	57.67%	17.67%	12%	1.33%
20. พระพุทธศาสนาจะยืนอยู่ในโลกได้ก็โดย ที่เราต้องเข้าใจความต้องการของสังคม	11%	58%	17%	10%	2.67%

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอน
ท่านทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยเพียงไร

	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยทำเลย
1. ตักบาตร	4%	13.33%	74.67%	8.67%
2. ฟังเทศน์ที่วัด	1.33%	2%	73%	23%
3. ฟังเทศน์จากวิทยุหรือโทรทัศน์หรือที่อื่นนอกจากวัด	1.67%	9%	57.67%	30.33%
4. ปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปตามดวง	3.33%	21.67%	34.33%	29.67%
5. สวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอน	47.33%	17.67%	23.67%	8.67%
6. อ่านหนังสือธรรมะ	2%	17.67%	64.67%	15%
7. สนทนาธรรมะกับผู้อื่นหรือกับพระ	1.33%	11.33%	58%	28%
8. ยกมือไหว้พระเมื่อผ่านวัดหรือสวนทางกับพระ	7.33%	25%	45.33%	20.67%
9. ร่วมพิธีในวันสำคัญทางศาสนาที่วัด	5.67%	30.67%	54.33%	7.33%
10. ร่วมกิจกรรมทางศาสนากับทางสถานศึกษา	6%	26.67%	54.33%	12.33%
11. ให้ทานแก้อทานหรือทำการกุศลแก่ผู้ที่มีไข้พระ	6%	41%	50%	1.67%
12. บริจาคทรัพย์สินสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยต่าง ๆ	6.67%	31%	58.67%	3%
13. ช่วยพ่อแม่ทำงาน	42.33%	37%	17%	3%
14. โต้เถียงกับพ่อแม่	4%	13.33%	61.67%	19.33%
15. กราบพ่อแม่เมื่อให้เงิน	46.67%	16.67%	18%	17.33%
16. กระทำสิ่งที่ผิดศีล	5.33%	23.67%	61%	5.33%
17. ห้ามตนเองไม่ให้ทำผิดศีลห้า	15.33%	38%	32.33%	11%
18. ทำบุญเลี้ยงพระที่วัดหรือบ้าน	1.33%	12.67%	68%	17.33%
19. ร่วมทำบุญทอดกฐินผ้าป่า	3.33%	24.33%	57.67%	12.67%
20. ทำบุญอื่น ๆ เกี่ยวกับวัดและพระ	2.67%	28%	62.33%	5.67%
21. อุทิศส่วนบุญให้คนอื่น ๆ	7.67%	26.67%	54%	11%
22. ร่วมสร้างถาวรวัตถุเกี่ยวกับศาสนา	1.67%	15%	63%	19.33%

ตอนที่ 4 ความรู้ความหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ชุดที่ 1 ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูก
และเขียนเครื่องหมาย ✗ ลงหน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าผิด

1. ไตรลักษณ์ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
2. สัมปรีชธรรม คือ ธรรมของบุรุษมีทั้งหมด 8 ข้อ
3. อิทธิบาท 4 คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตา
4. สัมมาสัมมัตโต เป็นองค์ประกอบหนึ่งของมรรค 8
5. อัคคัณฺฐตา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสัมปรีชธรรม
6. สังคหวัตถุ 4 คือ จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
7. หิริ โอตตัปปะ คือการให้ละเว้นจากความละโมภ ความโกรธ
8. ขรวาสาธรรม คือ สัจจะ ทมะ อหิงสา จาคะ

ถูก	ผิด
31.67%	63%
58.67%	34.33%
33.33%	62%
53%	37%
70.67%	16.33%
33.67%	61%
18.67%	77.33%
74.67%	16.33%

ชุดที่ 2 ให้เขียนวงกลมล้อมรอบหัวข้อคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ไตรสิกขา คือ

- ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ข. โลก โกรธ หลง
- ค. ศีล สมาธิ ปัญญา
- ง. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

2. อุปาทาน แปลว่า

- ก. ความสังหรณ์ใจ
- ข. ความยึดมั่น
- ค. ความหลงผิด
- ง. ความพอใจ

ก	ข	ค	ง
5.35%	4.67%	64%	14.67%
47.33%	27.67%	16.67%	1.33%

	ก	ข	ค	ง
3. อวิชชา แปลว่า	16.67%	5%	—	74%
ก. ความไม่มีวิชา				
ข. ความไม่รู้หนังสือ				
ค. การสอบตก				
ง. ภาวะที่ปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง				
4. กิเลส แปลว่า	28.67%	2.33	58.67%	6.33%
ก. ความยากได้				
ข. ความไม่พอใจ				
ค. สิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง				
ง. การแสวงหาความสุขทางวัตถุ				
5. นิพพาน แปลว่า	31.67%	19.33%	33.33%	12.33%
ก. ที่สุดของความทุกข์				
ข. ที่สุดของความตาย				
ค. ที่สุดของความสงบ				
ง. ที่สุดของความสุข				
6. สันโดษ แปลว่า	6.67%	4.33%	86.33%	.33%
ก. การชอบอยู่เงียบ ๆ				
ข. การอยู่คนเดียว				
ค. การยินดีในสิ่งที่มีอยู่				
ง. การออกนอก				
7. วิริยะ หมายถึง	8%	88.67%	.33%	.33%
ก. ความออกนอก				
ข. ความเพียร				
ง. ความศรัทธา				
ง. ความจริงใจ				

	ก	ข	ค	ง
8. ทมะ คือ	9.33%	58%	21.67%	3%
ก. ความพอใจ				
ข. การบังคับตัวเอง				
ค. ความไม่ประมาท				
ง. การศึกษาธรรมะ				
9. ฉันทะ แปลว่า	80.33%	2%	9.67%	3.67%
ก. ความพอใจ				
ข. ความเชื่อ				
ค. ความมีสติ				
ง. ความเสียสละ				
10. โอตกัปปะ แปลว่า	1.67%	20.67%	70.67%	3%
ก. ความงมงาย				
ข. ความรำลึกได้				
ค. ความกลัวบาป				
ง. ความละโมภ				

ตอนที่ 5 ความเชื่ออันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา

	เชื่อแน่	ค่อนข้าง	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เชื่อ	ไม่เชื่อเลย
1. สิ่งที่เราเรียกว่าชาติหน้านั้นมีจริง	5.35%	22.67%	27.67%	14.67%	29%
2. คนเราเมื่อตายไปแล้วกลับมาเกิดได้อีก	4.67%	17.67%	30.67%	18%	27.67%
3. ความดีให้ผลดีความชั่วให้ผลชั่ว	42.33%	34%	16.67%	4.33%	2.67%
4. ความดีชั่วให้ผลในชาติหน้า	2.33%	13.33%	37.33%	13.33%	31.33%
5. สิ่งชั่วเป็นเรื่องบังเอิญไม่มีผลตามมา	4%	7%	24.67%	26.33%	36.67%
6. นรกสวรรค์มีจริง	4.67%	11%	31.33%	18.67%	32.67%
7. วิถีชีวิตของคนยอมแล้วแต่กรรมเวร ในชาติก่อน	3.67%	20.67%	28%	17.33%	29%
8. คนมีกรรมเป็นของตน คือทำสิ่งใดไว้ สิ่งนั้นย่อมตอบสนองตนเอง	26%	47.33%	14%	7.67%	4%
9. คนที่ไค้ ไค้ชั่ว ไค้สุข ไค้ทุกข์ ก็เพราะ เหตุอันที่ไม่ใช่กรรมของตน	6.67%	16%	30.67%	25.33%	19.33%
10. บุญบาปไม่มี	7%	9%	25.67%	23.33%	30.67%
11. ทำบุญไว้เมื่อตายจะไค้ขึ้นสวรรค์	2%	10%	38%	16%	33%
12. ชามนุษย์มีโทษมากกว่าชาติสัตว์กิริจฉาน	15.33%	22.33%	23.33%	14%	23.67%

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การฆ่าคนไม่ควรทำ	55.67%	24.67%	11%	2.33%	5%
2. การฆ่าคนโดยไม่เจตนาไม่ผิดหลักธรรม	4.67%	20%	30%	33%	11.33%
3. การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารไม่ผิด หลักธรรม	7%	35.67%	29.67%	19.33%	6.67%
4. การฆ่ามคหรือยุงไม่มีความผิด	10%	28%	29.33%	23.33%	7.67%
5. ควรใช้ถ้อยคำสุภาพไพเราะที่สุด	30.67%	58.67%	5.33%	2%	1.67%
6. การพูดนินทาคนที่เราไม่ชอบควรทำ	6.33%	8.33%	10%	49.67%	23.33%
7. ไม่พูดเท็จเลยจะเป็นการดี	19.33%	36.33%	19.67%	19.67%	3.67%
8. การค้ำขู่ไม่เสียหาย	2%	4.33%	10%	41%	40%
9. เทียวโสเภณีเป็นครั้งคราวไม่ผิด	7%	39%	24.67%	15%	13%
10. เทียวโสเภณีเป็นครั้งคราวไม่ผิด	3%	7.33%	18.33%	40.33%	30%
11. ไม่ควร เทียวโสเภณีเลย	12.33%	20%	30%	22.33%	14%
12. การร่วมประเวณีกับหญิงโสก ไม่ผิดหลักธรรม	7.67%	23%	34.33%	20.33%	12.67%
13. ไม่ควรคดโกงหรือลักขโมย	35%	54%	3%	3%	2.33%
14. การคดโกงหรือลักขโมยเพื่อไม่ให้ อดตาย ไม่ผิดหลักธรรม	3.67%	7.67%	30.67%	42.67%	12%
15. การขโมยของหรืออาหารไปให้แก่ พ่อแม่ที่ยากจนเป็นความกตัญญู	5.67%	19.33%	37.67%	28.33%	8%
16. การรับซื้อของโจร เป็นการผิดศีลธรรม อย่างหนึ่ง	14%	54.67%	19.33%	7.67%	3%
17. การเล่นเกมพนันคือการทำลายตนเอง	41.67%	43%	8.67%	3.33%	2.33%
18. เราควร เล่นการพนันบ้าง	3.67%	24.67%	14.33%	34.33%	20.33%

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
19. เล่นการพนันบ่อย ๆ ทำให้ร่ำรวยได้	1.67%	1.33%	18.33%	32.33%	44.33%
20. เล่นการพนันทำให้เป็นคนเลวี่วฉลาด เห็นคนอยู่เสมอ	3.33%	11.33%	25%	35.33%	23.67%
21. การดื่มสุราทำให้ความทุกข์หายไป	3.33%	7%	22%	44%	23%
22. ดื่มสุราเป็นครั้งคราวไม่ผิด	5.33%	53.67%	16%	17%	7.33%
23. ดื่มสุราเป็นประจำไม่ผิด	39%	47.67%	3.67%	2.67%	6.33%
24. ไม่ควรขยันทำงานนักไม่ช้าก็ตาย	3%	11%	18%	45.67%	21.33%
25. ควรสนิทสนมกับนักเลงหัวไม้	1.67%	6.33%	16%	43.67%	31.33%
26. ควรร่วมการเล่นบันเทิงให้มากที่สุด	4.33%	17.33%	25.67%	44%	7.67%
27. ควรสนิทสนมเฉพาะผู้มีศีลธรรม	8.33%	31.33%	25%	29%	5.33%
28. การทำกรรมฐานเป็นเรื่องของ พระท่าน	4.67%	14.67%	32%	40%	8%

- ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ -